

Zadovoljstvo vezom, vrijednost kao partnera i sklonost nevjeri

Puča, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:807487>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-20**

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Diplomski studij psihologije

Zadovoljstvo vezom, vrijednost kao partnera i sklonost nevjeri

Diplomski rad

Ivana Puđa

Mentor: doc. dr. sc. Irena Pavela Banai

Osijek, 2024.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Diplomski studij psihologije

Odsjek za psihologiju

Zadovoljstvo vezom, vrijednost kao partnera i sklonost nevjeri

Ivana Puđa

Diplomski rad

Društvene znanosti, polje psihologija, grana socijalna psihologija

Mentor: doc. dr. sc. Irena Pavela Banai

Osijek, 2024.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napisao/napisala te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s navođenjem izvora odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan/suglasna da Filozofski fakultet u Osijeku trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta u Osijeku, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku , 16.9.2024.

0122233630

Ime i prezime studenta, JMBAG

Sadržaj:

Uvod.....	1
Vrijednost kao partnera.....	1
Zadovoljstvo vezom.....	3
Namjera nevjere.....	9
Polazište istraživanja.....	11
Cilj, problemi i hipoteze.....	12
Cilj.....	12
Problemi.....	12
Hipoteze.....	12
Metoda.....	13
Sudionici.....	13
Instrumenti.....	13
<i>Upitnik sociodemografskih podataka.....</i>	<i>13</i>
<i>Inventar vrijednosti kao partnera.....</i>	<i>13</i>
<i>Kratka skala za mjerenje zadovoljstva brakom/vezom.....</i>	<i>14</i>
<i>Skala namjera prema nevjeri.....</i>	<i>14</i>
Postupak.....	15
Rezultati.....	15
Provjera normalnosti distribucije i deskriptivni pokazatelji.....	15
Odnosi između razlike između vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera, zadovoljstva vezom i namjere nevjere.....	16
Rasprava.....	21
Implikacije, ograničenja i smjernice za buduća istraživanja.....	26
Zaključak.....	27
Literatura.....	27

Zadovoljstvo vezom, vrijednost kao partnera i sklonost nevjeri

Iako ljudi generalno imaju jednog romantičnog partnera, ekskluzivnost u vezama nije zajamčena. U dosadašnjim istraživanjima nevjere u vezama, identificirane su neke značajke osobe i odnosa koje predviđaju namjeru nevjere. Stoga je cilj provedenog istraživanja bio ispitati odnose percepcije vrijednosti kao partnera, zadovoljstva vezom i namjere nevjere. U istraživanju je sudjelovalo 475 sudionika u dobi od 18 do 40 godina. Za prikupljanje podataka korišteni su Inventar vrijednosti kao partnera, Kratka skala za mjerenje zadovoljstva brakom/vezom i Skala namjera prema nevjeri. Podaci su prikupljeni putem online upitnika u formi Google obrasca. Rezultati su pokazali pozitivnu korelaciju između razlike u percepciji vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera i namjere nevjere, te negativnu korelaciju između zadovoljstva vezom i namjere nevjere. Zadovoljstvo vezom se pokazalo kao značajan negativan prediktor namjere nevjere, dok se razlika između vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera nije pokazala značajnim prediktorom. Analiza moderacijskog efekta spola pokazala je da veće razlike u vrijednostima kao partnera povećavaju namjeru nevjere samo kod muškaraca.

Ključne riječi: vrijednost kao partnera, zadovoljstvo vezom, namjera nevjere, razlika u vrijednostima, romantična veza

Relationship satisfaction, mate value and infidelity tendencies

Although individuals generally have one romantic partner, exclusivity in relationships is not guaranteed. Previous research on infidelity in romantic relationships has identified certain personal and relationship characteristics that predict infidelity intentions. Therefore, the aim of this study was to examine the relationships between perceived mate value, relationship satisfaction, and infidelity intentions. The study included 475 participants aged 18 to 40. Data were collected using the Mate Value Inventory, the Short Marital/Relationship Satisfaction Scale, and the Intentions Towards Infidelity Scale. The data were obtained through an online questionnaire distributed via Google Forms. The results indicated a positive correlation between discrepancies in the perception of one's own and partner's mate value and infidelity intentions, as well as a negative correlation between relationship satisfaction and infidelity intentions. Relationship satisfaction was a significant negative predictor of infidelity intentions, while the difference between self-perceived and partner-perceived mate value was not a significant predictor. Moderation analysis revealed that gender moderates the relationship between the difference between self-perceived and partner-perceived mate value and infidelity intentions.

Keywords: mate value, relationship satisfaction, infidelity intention, mate value discrepancy, romantic relationship

Uvod

Vrijednost kao partnera

Koncept vrijednosti kao partnera uveo je Symons (1979), a odnosi se na to koliko je pojedinac poželjan partner drugim ljudima za reproduktivnu vezu (Sugiyama, 2005). Temelji se na pretpostavci da će pojedinci koji imaju određene karakteristike koje ih čine poželjnima suprotnom spolu imati veću reproduktivnu uspješnost (Hromatko i sur., 2015). U poželjne karakteristike ubrajaju se fizičke osobine, poput većeg omjera ramena i bokova kod muškaraca, manjeg omjera struka i bokova kod žena i veće simetrije lica kod oba spola (Cloud i Perilloux, 2015; Hughes i Gallup, 2003; Marlowe i sur., 2005) te društvene osobine poput društvenog statusa, velikodušnosti, inteligencije, potencijala za ostvarivanje prihoda i vjernosti (Miller, 2000; Mogilski i sur., 2014; Shackelford i sur., 2005). Posjedovanje tih karakteristika signalizira zdravlje, kvalitetne gene, plodnost, dobre roditeljske vještine i vjerojatnost i kvalitetu ulaganja u potomke (Buss i Shackelford, 2008; Gangestad i Simpson, 2000; Johnston i Franklin, 1993; Pérusse, 1993; Singh, 1995; Miller, 2000). Fisher i suradnici (2008) izvještavaju o postojanju sedam komponenti percepcije vlastite vrijednosti kao partnera: kako osobu vidi suprotni spol, zatim društvenost, roditeljstvo, bogatstvo, izgled, povijest veza i strah od neuspjeha.

Istraživanja pokazuju da postoje univerzalne spolne razlike u preferencijama partnera za reproduktivnu vezu. Žene će vjerojatnije tražiti muškaraca višeg socijalnog i financijskog statusa koji je nešto stariji, zreo i emocionalno stabilan, dok je za muškarce vjerojatnije da će tražiti mlađu, zdravu, privlačnu ženu koja je reproduktivno sposobna (Buss, 1999; Buss i Schmitt, 1993; Feingold, 1992; Kenrick i sur., 1990; Waynforth i Dunbar, 1995). Stoga žene procjenjuju vlastitu vrijednost kao partnerice na temelju muških preferencija za žene, a muškarci procjenjuju vlastitu vrijednost kao partnera na temelju ženskih preferencija za muškarce (Guttieres i sur., 1999). Eastwick i suradnici (2014) proveli su meta-analizu koja je pokazala da su dva najčešće spomenuta indikatora vrijednosti kao partnera fizička privlačnost koju više cijene muškarci i vjerojatnost zarade koju više cijene žene. No, karakteristike partnera koje i muškarci i žene traže u dugoročnim vezama su ljubaznost, inteligencija, emocionalna stabilnost te zadovoljavajući socijalni status (Fisher i sur., 2008). Unatoč tome što ljudi žele od partnera, ne mogu to uvijek ostvariti. Preferencije partnera, u evolucijskom smislu, funkcioniraju kako bi motivirale ljude da traže partnere koji će im pomoći da stvore potomke i prenesu svoje gene. Međutim, sposobnost odabira željenog partnera ovisi o brojnim čimbenicima, uključujući dostupnost idealnih partnera u okolini, njihovu dostupnost za vezu, kao i uzajamnu privlačnost između onoga tko bira i idealnog partnera. Zbog tih razloga, neki

ljudi neizbježno završavaju s partnerima koji ne ispunjavaju u potpunosti njihove kriterije za idealnog partnera, pa u takvim slučajevima postoje veće razlike u vrijednostima kao partnera (Conroy-Beam i sur., 2016).

U evolucijskoj psihologiji se uz pojam vrijednosti kao partnera često spominje i razlika između vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera. Naime, ljudi će vjerojatnije birati partnera koji posjeduje slične vrijednosti kao i oni, nego one koji posjeduju različite vrijednosti (Hromatko i sur., 2015). Istraživanja pokazuju da pojedinci koji imaju višu vlastitu vrijednost kao partnera pridaju veću važnost vrijednosti kao partnera kod vlastitog partnera nego oni pojedinci koji imaju nižu vrijednost kao partnera (Buston i Emlen, 2003; Buss i Shackelford, 2008; Tadinac i Hromatko, 2007). Stoga je vjerojatnije da će osoba koja percipira vlastitu vrijednost kao partnera višom od vrijednosti svog partnera biti manje zadovoljna vezom u odnosu na osobu koja percipira vrijednost svog partnera jednakom ili višom od svoje (Hromatko i sur., 2015). U istraživanju Tadinac i suradnica (2006) utvrđeno je da sretni parovi procjenjuju partnerovu vrijednost kao partnera višom od vlastite. Ljudi su zadovoljniji partnerima koji su teško zamjenjivi; ili imaju veću vrijednost partnera u odnosu na njih, ili imaju veću vrijednost partnera od alternativnih partnera. Također, ljudi su zadovoljniji partnerima koji bolje ispunjavaju njihove preferencije. Naznake zamjenjivosti trenutnog partnera imaju učinke na zadovoljstvo vezom; dostupnost partnera koji bolje ispunjavaju preferencije pojedinca smanjuje zadovoljstvo vezom, posebice kod ljudi koji su u vezi s partnerima niže vrijednosti partnera od njih samih (Conroy-Beam i sur., 2016).

Razumijevanje razlika između vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera može pomoći u predviđanju različitih ponašanja i ishoda u vezi, a neka od njih su opraštanje, ljubomora (Sidelinger i Booth-Butterfield, 2007), percipirana vjerojatnost napuštanja od strane partnera (Buss i Shackelford, 1997a) i korištenje strategija zadržavanja partnera (Buss i Shackelford, 1997b; Miner i sur., 2009). Dakle, kada je partnerova vrijednost kao partnera veća u odnosu na pojedinca, pojedinac je skloniji opraštanju prijestupa i doživljavanju ljubomore (Sidelinger i Booth-Butterfield, 2007), percipira veću vjerojatnost toga da će ga partner napustiti (Buss i Shackelford, 1997a) te postoji veća vjerojatnost da će koristiti rizične strategije zadržavanja partnera, poput ograničavanja socijalnih kontakata i vrijeđanja (Miner i sur., 2009). Rizične strategije zadržavanja partnera smanjuju vjerojatnost partnerove nevjere jer mogu sniziti samopoštovanje osobe, ali istovremeno joj mogu učiniti opciju alternativnih odnosa privlačnom. S druge strane, pojedinci koji imaju veću vlastitu vrijednost kao partnera češće koriste korisne strategije zadržavanja partnera, poput davanja komplimenata ili kupovanja

poklona, koje povećavaju partnerovo zadovoljstvo vezom i smanjuju vjerojatnost nevjere ili napuštanja (Miner i sur., 2009). Partnerovo neispunjavanje preferencija ne znači nužno da će osoba prekinuti vezu. Štoviše, napuštanje partnera koji ne zadovoljava sve preferencije bilo bi evolucijski neisplativo ako ne postoje bolji potencijalni partneri. S druge strane, zadržavanje čak i dobrog partnera možda nije najpovoljnija odluka ako su dostupne još bolje alternative (Conroy-Beam i sur., 2016).

Pojedinci koji procjenjuju vrijednost kao partnera potencijalnih partnera češće mogu izabrati partnere veće vrijednosti kao partnera u odnosu na one koji je ne procjenjuju. Nadalje, pojedinci koji procjenjuju vlastitu vrijednost kao partnera u odnosu na partnerovu vrijednost, mogu točnije odrediti vjerojatnost partnerove nevjere i napuštanja od onih koji ne procjenjuju razliku u vrijednosti između sebe i vlastitog partnera (Shackelford i Buss, 1997).

Kako je prethodno navedeno, procjena vrijednosti partnera te razlike između vlastite i partnerove vrijednosti povezane su sa zadovoljstvom vezom (Hromatko i sur., 2015), iznimno važnim konstruktom u kontekstu romantičnih odnosa. Stoga je detaljnije opisan u nastavku.

Zadovoljstvo vezom

Nakon što je uspostavljena, romantičnu vezu treba aktivno održavati. Različiti faktori, poput partnerovih osobina ličnosti, stilova privrženosti, stilova komunikacije, partnerovog percipiranog ulaganja u odnos, prisutnosti djece u vezi, stresa i seksualnog zadovoljstva mogu djelovati na ishod odnosa, odnosno na osjećaj zadovoljstva.

Osobine ličnosti imaju ključnu ulogu u oblikovanju kvalitete romantičnih odnosa i utječu na zadovoljstvo i dugoročni uspjeh veze. Osobine ličnosti su trajni obrasci misli, osjećaja i ponašanja specifičnih za osobu koji je razlikuju od drugih ljudi (McCrae i John, 1992). Karakteriziraju to kako pojedinac misli i osjeća o drugima i sebi u odnosu na druge, kako doživljava okolinu i reagira na interakcije s ljudima (Back i sur., 2011; Caspi i Roberts, 2001). Različita istraživanja ukazala su na povezanost osobina ličnosti sa zadovoljstvom vezom i bračnim uspjehom (Dyrenforth i sur., 2010; Malouff i sur., 2010; Roberts i sur., 2007, Schaffhuser i sur., 2014). Primjerice, neuroticizam je među najistaknutijim prediktorima nezadovoljstva vezom i rastave (Robins i sur., 2000, 2002; Karney i Bradbury, 1995; Roberts i sur., 2007; Watson i sur., 2000). Neurotični pojedinci općenito izvještavaju o više neugodnih emocija, osjetljiviji su na neugodna iskustva te doživljavaju manje ugodnih socijalnih interakcija u odnosu na emocionalno stabilnije pojedince (Hampson, 2012; Watson i Clark, 1984). S druge strane, ugodnost i savjesnost su osobine ličnosti koje su pozitivno povezane sa

zadovoljstvom vezom (Decuyper i sur., 2012; Dyrenforth i sur., 2010; Heller i sur., 2004; Malouff i sur., 2010; Neyer i Voigt, 2004). Neki od razloga za to je što su ugodni pojedinci skloni održavanju pozitivnih odnosa s drugima i ponašanjima koja olakšavaju održavanje bliskih odnosa, poput opraštanja (Branje i sur., 2005; Jensen-Campbell i Graziano, 2001; Steiner i sur., 2012). Nadalje, savjesni pojedinci su dobri u kontroliranju impulsa i skloni poštivanju pravila te orijentirani na ciljeve (John i Srivastava, 1999). Povezanost emocionalne stabilnosti, savjesnosti, ugodnosti i osobina ličnosti može se objasniti konceptom zrelosti. Naime, te su tri osobine karakteristične za zrelu osobnost (Hogan i Roberts, 2004). Zrelost je također povezana s društvenom osjetljivošću, samokontrolom i ispunjavanjem važnih socijalnih uloga (Wood i Roberts, 2006), što može biti blagotvorno na bliske odnose. U istraživanju Ortha (2013), pojedinci su izvijestili o višoj razini zadovoljstva vezom što su njihovi partneri bili ugodniji, ekstravertiraniji, savjesniji, emocionalno stabilniji i otvoreniji za iskustva. Osim toga, pojedinci su također bili zadovoljniji svojim vezama što su ih ugodnijima, ekstravertiranijima, savjesnijima, emocionalno stabilnijima i otvorenijima za iskustva njihovi partneri smatrali. Percipirana sličnost u osobnosti oba partnera značajno je povezana sa zadovoljstvom u vezi kod oba partnera (Luo i Snider, 2009) i pojačava osjećaj razumijevanja i emocionalne povezanosti (Murray i sur., 2002). Dakle, način na koji partneri vide jedno drugo je vrlo važan za zadovoljstvo vezom (Furler i sur., 2014).

Prema Bowlbyjevoj teoriji privrženosti (1969/1982), djeca vrlo rano formiraju trajnu emocionalnu vezu sa svojim skrbnikom. Stil privrženosti nije jednak kod svih i razvija se na temelju odnosa djeteta i primarnog skrbnika. Stoga stil privrženosti može biti siguran, izbjegavajući, opirući i neorganiziran (Ainsworth i sur., 1978). Sigurno privržena djeca imaju povjerenja u odrasle oko sebe i vjeruju da će im pomoći i biti tu za njih. S druge strane, djeca s izbjegavajućim, opirućim i neorganiziranim stilovima privrženosti sumnjaju u dostupnost svojih skrbnika i mogu postati tjeskobna, ljuta ili depresivna (Ainsworth i sur., 1978). Nadalje, vjerojatnije je da će sigurno privržena djeca biti samostalna i moći zatražiti pomoć kada im bude potrebna. Privrženost skrbniku je povezana s raznim ishodima kasnije u životu, poput socijalne kompetencije, samopouzdanja, razvoja karijere i životnog zadovoljstva (Bowlby, 1969/1982). Istraživanja su pokazala da stil privrženosti nastao u djetinjstvu ima utjecaj na romantične odnose u odrasloj dobi. Sigurno privrženi pojedinci skloni su vjerovati svom partneru, žele i intimnost i neovisnost te imaju visoko samopouzdanje (Hazan i Shaver, 1987). Istraživanja pokazuju da se sigurno privrženi pojedinci manje boje bliskosti s drugima u odnosu na pojedince s drugim stilovima privrženosti, te su srdačniji u odnosu sa svojim partnerima. U

situaciji konflikta, sigurno privržene osobe su sklonije otvorenijem izražavanju svojih neugodnih i ugodnih emocija (Feeney, 1995). Nadalje, sigurno privrženi pojedinci su skloniji percipirati da se sviđaju većini ljudi i da su ljudi generalno dobronamjerni (Hazan i Shaver, 1978). Sigurno privrženi pojedinci izvijestili su o većem zadovoljstvu vezom u odnosu na pojedince s nesigurnim stilovima privrženosti (Keelan i sur., 1998). Istraživanja također pokazuju da sigurno privrženi pojedinci izvještavaju o većem zadovoljstvu vezom, više intimnosti, povjerenja i predanosti u vezi u odnosu na pojedince s nesigurnim stilom privrženosti. Nadalje, vjerojatnije je da će sigurno privrženi pojedinci svoje bivše partnere vidjeti u pozitivnom svjetlu u odnosu na nesigurno privržene pojedince (Keelan i sur., 1994). Opiruće i neorganizirano privržene osobe su spremne na bliske odnose, ali ne žele ovisiti o drugima jer su sumnjičave prema njihovim namjerama (Collins, 1996.). Kada postoji problem, sklone su okrivljavati svoje partnere, koristiti više fizičke i verbalne agresije i iskazivati ambivalentne obrasce ponašanja kao što su zahtjevnost i povlačenje. S druge strane, pojedinci s izbjegavajućim stilom privrženosti osjećaju nelagodu zbog bliskosti i povjerenja u druge (Collins, 1996), obično traže manje podrške kada su pod stresom (Collins i Feeney, 2000) i skloni su izbjegavanju situacija koje izazivaju sukobe (Creasey i sur., 1999). U istraživanju Keelana i suradnika (1998), sigurno privrženi pojedinci su otkrivali više osobnih informacija svojim partnerima nego nepoznatim osobama te su se osjećali ugodnije pričajući o sebi partnerima, za razliku od nesigurno privrženih osoba. Stil privrženosti oba partnera ima značajan utjecaj na zadovoljstvo u vezi. Prema istraživanju Kirkpatricka i Davisa (1994), partneri žena s nesigurnim stilom privrženosti iskazuju jednaku razinu nezadovoljstva vezom kao i one same.

Komunikacija je dugo bila fokus u istraživanjima brakova i u mnogima je pronađena povezanost između komunikacije i zadovoljstva u vezi (Bradbury i Karney, 1993; Christensen i Shenk, 1991). Najčešće se istražuje u kontekstu konflikta. Konflikt je neizbježan aspekt romantičnih veza. Odnosi se na neslaganja, nekompatibilnosti i razlike u stajalištima. Neriješeni sukobi povezani su s nestabilnim odnosima (Berndt i Keefe, 1992). Također, budući da je bliskost je važan aspekt emocionalnog, psihološkog i fizičkog blagostanja pojedinca (Burman i Margolin, 1992), sukobi u romantičnim odnosima ga narušavaju. U istraživanju Creaseya i suradnika (1999) utvrđeno je da su problemi u ljubavnim vezama glavni razlog zbog kojega studenti traže psihološku pomoć. Neučinkovite komunikacijske vještine mogu pojačati konfliktnu situaciju (Mayer, 2000). Prema Burgessu i Hustonu (1979), kako bi učinkovito rješavali sukobe, partneri trebaju moći razgovarati o tome što je uzrokovalo sukob te izraziti

svoje stajalište. Harary i Batell (1981) sugeriraju da je konflikt situacija u kojoj se međusobna komunikacija ne može temeljito postići jer poruka prolazi kroz neke izmjene tijekom procesa prijenosa s jedne osobe na drugu. U takvoj komunikaciji dolazi do nesporazuma, ljutnje na partnera bez da ga se sasluša i inzistiranja na vlastitom stajalištu (Dökmen, 1994). Povećani problemi u komunikaciji mogu otežati rješavanje sukoba i smanjiti zadovoljstvo u vezi (Bradbury i sur., 1998; Gottman, 1994; Kiecolt-Glaser i Newton, 2001). S druge strane, konflikti mogu biti pozitivni ukoliko se konstruktivno riješe i dovedu do razvoja odnosa (Schaeffer i Rollins, 2001) i osjećaja bliskosti (Rands i sur., 1981). Prema Shantzu i Hartupu (1992), funkcioniranje odnosa usko je povezano s načinom rješavanja sukoba. Parovi koji otvoreno razgovaraju o problemima, izražavaju svoje osjećaje na pozitivan način i rade na obostrano prihvatljivom rješenju problema izvještavaju o većem zadovoljstvu (Christensen i Shenk, 1991; Noller i White, 1990). Parovi u kojima tijekom sukoba jedan partner pokazuje zahtjevno ponašanje, a drugi se povlači, doživljavaju smanjeno zadovoljstvo vezom tijekom vremena (Heavey i sur., 1995) i razvod (Gottman i Levenson, 2000).

Percepcija da romantični partner ulaže u vezu važan je prediktor pozitivnih ishoda u romantičnim vezama, uključujući zadovoljstvo vezom (Bell i sur., 1987; Gadassi i sur., 2016; Hendrick i sur., 1988; Reis i Gable, 2015; Stafford i Canary, 1991). Percepcija partnerovog ulaganja u odnos proizlazi iz interakcije između objektivnih aspekata (poput stupnja u kojem partner stvarno ulaže u odnos) i subjektivnih aspekata (poput kognitivnih shema pojedinca) (Londero-Santos i sur., 2020). Prediktivni modeli zadovoljstva vezom sugeriraju da su pojedinci zadovoljni u svojim vezama kada su u stanju zadovoljiti osnovne potrebe kroz te odnose, kao što su ljubav i druženje (Rusbult, 1980). Stoga percepcija partnerovog ulaganja u vezu može biti važan pokazatelj da je on spreman zadovoljiti te individualne potrebe (Londero-Santos i sur., 2020). Važno je naglasiti da zadovoljstvo vezom i percepcija partnerovog ulaganja u vezu nisu isti pojmovi (Londero-Santos i sur., 2020). Zadovoljstvo vezom odnosi se na globalni stav prema partneru i vezi, koji uključuje procjenu ispunjenja osobnih potreba, očekivanja i općeg zadovoljstva unutar odnosa (Roach i sur., 1981). S druge strane, percepcija koliko partner ulaže u vezu odnosi se na subjektivnu procjenu truda, pažnje i energije koje partner posvećuje održavanju i razvoju odnosa. Iako su oba koncepta povezana i mogu djelovati jedan na drugi, temelje na različitim aspektima partnerske interakcije. Zadovoljstvo vezom proizlazi iz globalne procjene romantične veze, dok percepcija partnerovog ulaganja više ovisi o specifičnim ponašanjima i znakovima posvećenosti u vezi (Londero-Santos i sur., 2020). Specifična ulaganja u vezi uključuju doprinose koje pojedinci unose u vezu ili čine u vezi, a

koji utječu na način na koji partner percipira njihov značaj i korisnost u odnosu (Ellis, 1998). Prema Ellisu (1998), ulaganja se mogu klasificirati kao prenosiva ili neprenosiva. Prenosiva ulaganja, poput inteligencije, su ona koja nisu izgubljena ako veza završi. Neprenosiva ulaganja su ona koja se ne mogu ponovno uložiti u druge veze nakon što su primijenjena u trenutnoj vezi. Neprenosiva ulaganja mogu biti opipljiva, poput novca potrošenog na zajedničko putovanje ili simbolična, poput iskazivanja nježnosti. Ova ulaganja često uključuju jedinstvene obrasce komunikacije, posebne trenutke intimnosti i specifične načine povezivanja s partnerom koji su izgrađeni kroz vrijeme i zajednička iskustva. Percepcija simboličkih neprenosivih ulaganja partnera u vezu povezana je sa zadovoljstvom pojedinca u vezi (Bell i sur., 1987; Gadassi i sur., 2016; Hendrick i sur., 1988; Reis i Gable, 2015; Stafford i Canary, 1991).

Istraživanja ukazuju na postojanje negativne povezanosti između stresa i zadovoljstva vezom (Randall i Bodenmann, 2017). Stres može oblikovati načine na koje ljudi komuniciraju jedni s drugima, posebno sa svojim romantičnim partnerima (Randall i Bodenmann, 2009; Bodenmann, 2005). Vanjski stresori potječu izvan veze, poput stresa s posla ili od članova obitelji. Unutarnji stresori, s druge strane, su stresori koji potječu unutar veze, poput partnerovih navika ili različitih ciljeva glede budućnosti veze (Randall i Bodenmann, 2017). Bodenmannov (2007; 2000; 1995) model stresa i razvoda objašnjava djelovanje manjih svakodnevnih stresora na funkcioniranje i zadovoljstvo vezom. Prema ovom modelu, vanjski stresori mogu se odraziti na vezu, uzrokujući unutarnji stres. To se može dogoditi na više načina, primjerice, smanjenjem vremena koje partneri provode zajedno, što zauzvrat slabi osjećaje uzajamnosti, ili smanjenjem učinkovite komunikacije. Istovremeno se povećava vjerojatnost da će partnerove problematične osobine (poput anksioznosti i rigidnosti) biti izražene. Dakle, na taj način manji stresori mogu smanjiti zadovoljstvo vezom te čak dovesti do prekida (Bodenmann, 2007; 2000; 1995).

Istraživanja dosljedno pokazuju da postoji jaka pozitivna povezanost između zadovoljstva vezom i seksualnog zadovoljstva (Byers, 2005, Haavio-Mannila i Kontula, 1997; Purnine i Carey, 1997). Promjena zadovoljstva vezom povezana je s promjenom seksualnog zadovoljstva (Sprecher, 2002). Istraživanja pokazuju razlike s obzirom na spol. Naime, zadovoljstvo vezom, ali ne i seksualno zadovoljstvo, negativno predviđa vjerojatnost prekida za žene, ali ne i za muškarce. S druge strane, seksualno zadovoljstvo, no ne i zadovoljstvo vezom, negativno predviđa vjerojatnost prekida veze kod muškaraca. Iz toga se može zaključiti da smanjeno seksualno zadovoljstvo muškarce dovodi do smanjenog zadovoljstva vezom, dok za žene vrijedi obrnuto (Sprecher, 2002). Nadalje, istraživanja pokazuju da je zadovoljstvo

vezom jače povezano sa seksualnim zadovoljstvom na početku veze nego u dugotrajnim vezama (Byers, 1999).

Zadovoljstvo vezom nije vezano samo uz partnera i njegove karakteristike, nego i uz pojedinca, točnije, uz njegovo samopouzdanje. Istraživanja pokazuju da pojedinci visokog samopouzdanja češće pozitivnije evaluiraju svoje romantične veze u odnosu na pojedince niskog samopouzdanja (Murray, 2006). Primjerice, pojedinci visokog samopouzdanja skloniji su pozitivnije procjenjivati svog partnera te iskazuju više zadovoljstva vezom nego pojedinci niskog samopouzdanja (Fincham i Bradbury, 1993). Ovi nalazi pokazuju da je vjerojatnije da ljudi koji se osjećaju dobro u svojoj koži imaju bolje veze općenito u odnosu na ljude koji nemaju takve pozitivne stavove prema sebi (Zeigler-Hill i sur., 2012). To se može objasniti time što se pojedinci niskog samopouzdanja generalno osjećaju odbačenima u vezama i podcjenjuju koliko ih pozitivno njihovi partneri vide i vole, dok se pojedinci visokog samopouzdanja osjećaju prihvaćeno i točnije percipiraju kako ih njihovi partneri vide (DeHart i sur., 2014). Dakle, samopouzdanje je povezano s kvalitetom odnosa koje osoba ima (Leary i Baumeister, 2000) i istovremeno djeluje na percepciju samog sebe i na percepciju vlastitog partnera (Baumeister i sur., 2003). Samopouzdanje je također pozitivno povezano s vrijednosti kao partnera te se percepcija vlastite vrijednosti kao partnera smatra komponentom ukupnog koncepta o sebi (Brase i Dillon, 2022).

Prethodno su opisana istraživanja iz kojih je vidljivo koji sve faktori mogu doprinijeti zadovoljstvu vezom. U fokusu trenutnog istraživanja jest odnos prethodno opisane partnerove vrijednosti kao partnera te zadovoljstva vezom.

U jednom od rijetkih istraživanja na hrvatskom uzorku, Hromatko i suradnice (2015) kao sudionike su uključile hrvatske i iranske parove te su pokazale da je u skupini sudionica i sudionika iz Hrvatske te sudionica iz Irana najjači prediktor zadovoljstva vezom procijenjena partnerova vrijednost kao partnera, opisana u prethodnom poglavlju.

Pronađeno je također da je zadovoljstvo vezom veće kod parova koji imaju sličnu vlastitu vrijednost kao partnera (Salkicevic, i sur., 2014). Istraživanja pokazuju da su muškarci koji su u vezi s manje atraktivnim partnericama manje zadovoljni svojim vezama. S druge strane, privlačnost muškaraca manje je povezana sa zadovoljstvom žena u vezi (Meltzer i sur., 2014).

Važno za trenutno istraživanje, u proučavanju romantičnih odnosa, vrijednost kao partnera te zadovoljstvo vezom dovodilo se u vezu s nevjerom partnera, odnosno s namjerom i

sklonosti pojedinca ka nevjeri. S obzirom na posljedice koje takav čin može ostaviti na romantične odnose, istraživački su se fokusirali na ispitivanje prediktora nevjere u dugoročnim odnosima. Stoga je u nastavku detaljnije opisan konstrukt namjere nevjere te varijable koje su se pokazale važne u predviđanju istog.

Namjera nevjere

Smatra se da su ljudi društveno monogamna vrsta (Lukas i Clutton-Brock, 2013) ili da je glavna strategija serijalna monogamija. Iako ljudi generalno imaju jednog romantičnog partnera, ekskluzivnost u vezama nije zajamčena. Prema nekim podacima, više od 25% osoba u vezi se upušta u nevjeru (Drigotas i Barta, 2001). Nevjera se definira kao upuštanje u seksualne i/ili emocionalne kontakte izvan primarne veze čime se narušava partnerovo povjerenje i dogovorene norme u odnosu na romantičnu ili seksualnu ekskluzivnost (Blow i Hartnett, 2005). Nevjera može dovesti do potencijalno razornih posljedica za vezu, uzrokujući distres (Thompson i O'Sullivan, 2016) i rastavu (Amato i Previti, 2004). Ne utječe samo na par, nego i na njihovu djecu, širu obitelj i prijatelje (Vowels i sur., 2022). Različite varijable su povezane s vjerojatnošću pojedinca da bude nevjeran partneru, poput spola, vrste nevjere, kvalitete veze i osobina ličnosti (Starratt i sur., 2017). U nastavku su opisani utjecaji spomenutih varijabli.

Kulturološka istraživanja nevjere i afera pokazala su da je uobičajena u svim društvima, no postoje razlike s obzirom na spol (Wróblewska-Skrzek, 2021). Spol ima značajnu ulogu u predviđanju stavova prema nevjeri; muškarci uglavnom iskazuju pozitivnije stavove prema nevjeri u odnosu na žene (Isma i Turnip, 2019), kao i veće namjere nevjere (Zare, 2011). Atkins i suradnici (2001) i Allen i Baucom (2004) u svojim istraživanjima izvještavaju kako više muškaraca nego žena ima izvanbračne afere. Druga istraživanja pak pokazuju da oba spola u jednakoj mjeri stupaju u afere, iako muškarci to radije priznaju, dok žene češće skrivaju (CBOS, 2011) jer je muška nevjera društveno prihvatljivija (Wróblewska-Skrzek, 2021). Prema istraživanjima Centra za socijalnu prevenciju iz 2016. godine, 46% muškaraca i 32% žena priznalo je da su bili nevjerni u braku. Razlika je u tome što je kod muškaraca obično nevjera bila pojedinačan incident, dok su se žene češće upuštale u dugoročne afere (CSP, 2016).

Nadalje, potreba za seksualnom raznolikošću evidentnija je kod muškaraca nego kod žena. Sociobiolozi to pripisuju nagonima i potrebama. U skladu s tim, smatra se da muškarci izvan veze prvenstveno traže seksualne odnose bez obaveza (Dawkins, 1989). Stoga nevjera kod muškaraca nije uvijek znak želje za prekidom trenutne veze (Wypler, 2016). Dakle, u tom

slučaju nezadovoljstvo vezom nije primarni uzrok nevjere (Hakim, 2014). Nadalje, kod žena je nevjera češće motivirana nezadovoljstvom trenutnom vezom i zaljubljenošću u drugu osobu. Zbog toga su nevjerne žene spremnije na prekid trenutne veze i započinjanje nove veze (Wypler, 2016).

Kvaliteta veze, odnosno predanost i zadovoljstvo vezom predviđaju namjeru nevjere. Manje je vjerojatno da će ljudi koji izvještavaju o većoj predanosti vezi ili koji planiraju iskazati tu predanost brakom biti nevjerni (Drigotas i sur., 1999; Maddox Shaw i sur., 2013). Nadalje, ljudi koji su zadovoljniji svojom vezom će manje vjerojatno biti nevjerni (Maddox Shaw i sur., 2013; Martins i sur., 2016; Shackelford i sur., 2008). Jedno od mogućih objašnjenja za to je to što je nevjera pozitivno povezana s prekidom veze (Lampard, 2014) koji kao posljedice može ostaviti psihološki distres, negativne promjene u životnom zadovoljstvu i narušeno zdravlje (Chung i sur., 2002; Rhoades i sur., 2011). Dakle, ljudi u dobrim vezama možda ne žele riskirati gubitak veze zbog upuštanja u nevjerna ponašanja (Starratt i sur., 2017). S druge strane, postoje prekidi veza koje ljudi ne doživljavaju negativno. Poznato je da osoba može doživjeti osobni rast nakon prekida, osobito ako je veza bila nezadovoljavajuća (Lewandowski i Bizzoco, 2007; Tashiro i Frazier, 2003). Dakle, moguće je da osobama u nezadovoljavajućim vezama rizik od prekida veze nije neprihvatljiv kao osobama u kvalitetnijim vezama.

Slično, veća je vjerojatnost da će ljudi čije su veze karakterizirane s više negativnih interakcija, poput loše komunikacije i psihološke i fizičke agresije iskazati namjeru nevjere (Maddox Shaw i sur., 2013). Nadalje, u kontekstu bračnih zajednica, zadovoljstvo brakom je najčešće proučavan prediktor nevjere (Buss i Shackelford, 1997b). Proučavana je i povezanost između vlastitog nezadovoljstva u braku i procjene vjerojatnosti partnerove nevjere. Nalazi upućuju na to da ljudi koji su nezadovoljni u braku, ne samo da procjenjuju veću vjerojatnost vlastite nevjere, već očekuju i da će njihovi partneri biti nevjerni (Buss i Shackelford, 1997b). Pokazano je također da su afere najčešće kod muškaraca koji su nezadovoljni ranije u braku te žena koje su nezadovoljne kasnije u braku (Glass i Wright, 1977).

Daljnja istraživanja povezanosti zadovoljstva vezom i nevjere ukazalo je na važnost individualnih razlika među članovima para (Starratt i sur., 2017). Prema Marku i suradnicima (2011), najvažniji osobni faktor u predviđanju nevjere je osobnost pojedinca. Dva faktora ličnosti iz Petfaktorskog modela ličnosti, niska savjesnost i niska ugodnost, identificirani su kao jaki prediktori nevjere. Štoviše, u velikom međunarodnom istraživanju odnosa između osobina ličnosti i nevjere, ugodnost je bila iznad svih drugih karakteristika ličnosti kao najjači negativni prediktor nevjere (Schmitt, 2004). Nadalje, slabo savjesni pojedinci spremniji su prekinuti svoje

dnevne rutine (Kraaykamp i Van Eijck, 2005) te mogu biti spontani, impulzivni i skloni hedonizmu (Pervin, 2003). Takva ponašanja mogu utjecati na donošenje odluka i na emocionalne ili fizičke odnose s drugim ljudima, bilo da je osoba u vezi ili nije. Kada se takav pojedinac nađe u iskušenju, manje je vjerojatno da će misliti o dugoročnim posljedicama trenutnog ponašanja. Stoga, ako pojedinac ne vidi negativnu stranu upuštanja u nevjerna ponašanja, vjerojatno će im biti sklon (Schmitt i Buss, 2001). S druge strane, visoko savjesni pojedinci bolje inhibiraju nevjerna ponašanja kako bi očuvali brak i spriječili negativne posljedice istih, kao što je razvod ili gubitak skrbništva nad djecom (Mao i Raguram 2009). Također su skloni ponašanjima koja su u skladu s društvenim normama pa imaju negativne stavove prema nevjeri. Uz to su vrlo predani u različitim poljima života, što uključuje veze (Pervin, 2003). Još jedna osobina koja je pozitivno povezana s nevjerom je neuroticizam (Schmitt, 2004).

Nadalje, glede vrijednosti kao partnera, atraktivnost i pristup partnerima koji imaju visoku vrijednost kao partnera pokazatelji su vlastite visoke vrijednosti kao partnera. Obje karakteristike povezane su s nevjerom, što sugerira i da je vrijednost kao partnera povezana s namjerom nevjere (Starratt, 2017). Istraživanja pokazuju da pojedinci veće vlastite vrijednosti u odnosu na svog dugoročnog partnera, češće iskazuju namjeru nevjere (Buss i Shackelford, 1997a). Pozitivan odnos između vrijednosti kao partnera i namjere nevjere podupire opću hipotezu da je nevjera vjerojatnija kod pojedinaca koji posjeduju atraktivne fizičke karakteristike ili imaju više prilika za nevjeru (Starratt i sur., 2017). Navedeni nalazi dovode do polazišta ovog istraživanja.

Polazište istraživanja

Sumirajući opisane nalaze, može se reći da je ispitivanje nevjere u romantičnom odnosu od iznimne važnosti jer nevjera vrlo često ostavlja negativne posljedice na vezu, nevjernog partnera, prevarenog partnera, mentalno zdravlje i emocije osobe. Neke od tih posljedica su narušen ili prekinut odnos, depresivnost, agresija, narušeno samopouzdanje, nesigurnost te ljubomora. Ispitivanje prediktora nevjere i mehanizama u podlozi tog ponašanja mogu pomoći u boljem razumijevanju ove problematike, koja se naknadno može primijeniti u (psiho)terapijske svrhe i savjetovanje. Navedeno je dovelo do generalne svrhe i polazišta ovog istraživanja, a koji su vezani uz proučavanje vrijednosti kao partnera te zadovoljstva vezom kao potencijalnih prediktora namjere nevjere. Pri tome, važno je naglasiti da se u proučavanju vrijednosti kao partnera u obzir uzimala razlika između vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera.

Cilj, problemi i hipoteze

Cilj

Cilj istraživanja je ispitati odnose percepcije vrijednosti kao partnera, zadovoljstva vezom i namjere nevjere.

Iz navedenog cilja istraživanja proizašli su sljedeći problemi istraživanja (P) i njima pripadne hipoteze (H):

Problemi

P1: Ispitati odnos razlika između vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera i namjere nevjere.

P2: Ispitati odnos zadovoljstva vezom i namjere nevjere.

P3: Ispitati prediktivni doprinos razlika između vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera i zadovoljstva vezom u objašnjenju namjere nevjere.

Hipoteze

H1: Na temelju prethodnih istraživanja može se očekivati pozitivna povezanost između razlike između vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera i namjere nevjere, pri čemu će osobe koje u samoprocjenama iskazuju višu vlastitu vrijednost kao partnera u odnosu na svog partnera biti sklonije nevjeri.

H2: U skladu s prethodnim istraživanjima može se očekivati negativna povezanost između zadovoljstva vezom i namjere nevjere, pri čemu će osobe koje su zadovoljnije vezom iskazivati manju sklonost nevjeri.

H3: Sukladno prethodnim istraživanjima, očekuje se da će razlika između vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera biti pozitivan prediktor nevjere, a zadovoljstvo vezom biti negativan prediktor namjere nevjere. Dakle, više samoprocjene vlastite vrijednosti kao partnera u odnosu na procjenu partnerove vrijednosti te niže zadovoljstvo vezom predviđat će veću sklonost namjere nevjere.

Metoda

Sudionici

Uzorkovanje se metodom snježne grude odvijalo dijeljenjem online upitnika putem društvenih mreža. U istraživanju je mogla sudjelovati bilo koja osoba u ranoj odrasloj dobi između 18 i 40 godina koja je u romantičnoj vezi najmanje tri mjeseca. Upitniku je pristupilo ukupno 503 sudionika. Nakon što su iz daljnje analize isključeni sudionici koji nisu ispunjavali kriterije vezane uz dob, trajanje veze, te jedan čiji su rezultati predstavljali ekstremne vrijednosti koje su narušavale normalnost distribucije, analize su provedene na konačnom uzorku od 475 sudionika, od čega je 106 (22.3%) bilo muškog roda, a preostalih 369 (77.7%) ženskog roda. Prosječno trajanje veze iznosilo je 53.47 mjeseci, s rasponom od minimalno 3 mjeseca do maksimalno 276 mjeseci. Budući da je ovo istraživanje bilo dio šireg istraživanja o različitim aspektima partnerskih odnosa, sudionici su trebali označiti koje su seksualne orijentacije. 87.4% sudionika je heteroseksualne orijentacije, 5.3% homoseksualne, 5.3% druge, a 2.1% se nije htjelo izjasniti. Seksualna orijentacija nije analizirana u ovom istraživanju.

Instrumenti

U prvom dijelu Google obrasca sudionici su ispunjavali kratak Upitnik sociodemografskih podataka, zatim Inventar vrijednosti kao partnera, Kratku skalu za mjerenje zadovoljstva brakom/vezom te Skalu namjera prema nevjeri.

Upitnik sociodemografskih podataka

U Upitniku sociodemografskih podataka postavljeno je nekoliko općih pitanja kojima se ispitala dob sudionika, rod („muški“, „ženski“, „drugo“, „ne želim se izjasniti“), trajanje trenutnog romantičnog odnosa (izraženo u mjesecima) i seksualna orijentacija („heteroseksualna“, „homoseksualna“, „drugo“, „ne želim se izjasniti“).

Inventar vrijednosti kao partnera

Inventar vrijednosti kao partnera (Mate Value Inventory; MVI-7) konstruirali su Kirsner i suradnici (2003), a na hrvatski su ga prevele Tadinac i suradnice (2005). Sastoji se od 17 atributa (ambiciozan, privlačno lice, privlačno tijelo, želi djecu, zainteresiran za seks, vjeran, financijski osiguran, velikodušan, dobar smisao za humor, dobro zdravlje, nezavisan, inteligentan, blag i pun razumijevanja, odan, odgovoran, društven, emocionalno stabilan), a sudionik procjenjuje vlastitu izraženost tih atributa, odnosno svoju vrijednost kao partnera te vrijednost svoga partnera na skali od -3 (izrazito niska izraženost atributa) do 3 (izrazito visoka izraženost atributa). Za procjenu vlastite vrijednosti, sudionici su dobili uputu da što preciznije

na skali od -3 do 3 procijene u kojoj mjeri se svaka od ponuđenih osobina odnosi na njih same. Za procjenu vrijednosti svog partnera, sudionici su trebali ocijeniti u kojoj mjeri te iste osobine opisuju njihovog trenutnog partnera. Rezultat se formira kao aritmetička sredina odgovora sudionika na svim česticama i označava mjeru vrijednosti pojedinca kao partnera. Prije zbrajanja rezultati se transformiraju dodavanjem konstante 4, stoga raspon rezultata varira od 1 do 7. Visoki rezultati prikazuju visoku vrijednost kao partnera, a niski rezultati nisku vrijednost kao partnera. Neusklađenost vrijednosti kao partnera računa se razlikom između vlastitih i partnerovih rezultata, te je ta razlika korištena u daljnjim analizama. U hrvatskom istraživanju pouzdanost samoprocjene vlastite vrijednosti kao partnera na muškom dijelu uzorka iznosi $\alpha = .82$, a na ženskom dijelu uzorka iznosi $\alpha = .83$. Pouzdanost procjene partnerove vrijednosti kao partnera na muškom dijelu uzorka iznosi $\alpha = .87$, a na ženskom $\alpha = .86$ (Tadinac i sur., 2007).

Kratka skala za mjerenje zadovoljstva brakom/vezom

Kratka skala za mjerenje zadovoljstva brakom/vezom (Brkljačić i sur., 2019) sastoji se od devet čestica koje se odnose na različite domene braka ili veze: komunikaciju, međusobno poštovanje, zajedničke aktivnosti, intimnost, razumijevanje i potporu, raspodjelu obaveza, stavove prema novcu, a zadnja čestica odnosi se na djecu pa je limitirana na one osobe koje imaju djecu. Sudionici odgovaraju na skali od 0 (potpuno nezadovoljan/na) do 10 (potpuno zadovoljan/na). Rezultat se formira kao aritmetička sredina odgovora na svim česticama za svakog sudionika, pri čemu viši rezultat ukazuje na veće zadovoljstvo vezom. Pouzdanost skale je visoka te Cronbach Alpha za prvih osam čestica iznosi $\alpha = .95$, a svih devet čestica iznosi $\alpha = .96$ (Brkljačić i sur., 2019).

Skala namjera prema nevjeri

Skalu namjera prema nevjeri (eng. *Intentions Towards Infidelity Scale-ITIS*) originalno su konstruirali Jones i suradnici (2011), a hrvatsku verziju prevela je Rimanić (2019). Skala ispituje vjerojatnost upuštanja u nevjerna ponašanja. Sastoji se od sedam pitanja na koje sudionici odgovaraju na skali od -3 (nimalo vjerojatno) do 3 (posve vjerojatno). Primjer čestice je „Koliko je vjerojatno da ćete biti nevjerni svom partneru/ili, ako mislite da nećete biti uhvaćeni?“. Treća čestica („Koliko je vjerojatno da ćete reći partneru/ici da ste bili nevjerni?“) se rekodira, a zatim se računa aritmetička sredina odgovora na svima česticama kako bi se formirao rezultat, pri čemu viši rezultat ukazuje na veću vjerojatnost nevjernih ponašanja. Cronbach Alpha u istraživanju na hrvatskom uzorku iznosi $\alpha = .84$ (Rimanić, 2019).

Postupak

Sudionici su ispunjavali online upitnik u formi Google obrasca koji se sastojao od sociodemografskih podataka, Inventara vrijednosti kao partnera, Kratke skale za mjerenje zadovoljstva brakom/vezom te Skale namjera prema nevjeri. Inventar vrijednosti kao partnera sudionici su ispunili dva puta, jednom kao procjenu vlastite vrijednosti kao partnera, a drugi put kao procjenu partnerove vrijednosti kao partnera. Upitnik je dijeljen putem društvenih mreža poput Facebooka, Instagrama, Reddita i WhatsAppa. Sudionicima je rečeno da se upitnik koristi za istraživanje partnerskih odnosa. U uputi na početku upitnika je navedeno da je sudjelovanje anonimno i dobrovoljno te da sudionici mogu odustati u svakom trenutku. Na kraju upute naznačeno je da označavanjem opcije „Pristajem“ sudionici pristaju sudjelovati u istraživanju. Zajamčena im je anonimnost i povjerljivost podataka, u uputi je bilo naglašeno da se rezultati obrađuju samo na grupnoj razini te da će se koristiti isključivo u istraživačke svrhe. Također, od sudionika se ni u jednom trenutku nisu tražile informacije koje se mogu dovesti u vezu s njihovim identitetom, poput imena, prezimena, e-mail adrese i slično. Na kraju obrasca bila je napomena da se sudionici mogu javiti na e-mail adresu istraživača ukoliko žele povratne informacije o rezultatima istraživanja na grupnoj razini. Primjena upitnika trajala je oko 10 minuta.

Rezultati

Provjera normalnosti distribucije i deskriptivni pokazatelji

Prije provođenja statističkih analiza provjereno je zadovoljavaju li distribucije ispitivanih varijabli kriterije normaliteta. U Tablici 1 prikazani su indeksi asimetričnosti (S; eng. *skewness*) i indeksi spljoštenosti (K; eng. *kurtosis*) varijabli koji prema kriterijima od Klinea (2010) upućuju na normalno distribuirane rezultate.

U Tablici 1 prikazani su deskriptivni podaci ispitivanih varijabli. Prosječna dob sudionika bila je 26.04 godine. Prosječno trajanje veze je 4.46 godina. Sudionici pokazuju malu razliku između vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera te su u prosjeku ocjenjivali svoje partnere nešto višim vrijednostima na ljestvici ocjenjivanih karakteristika u usporedbi s vlastitim procjenama. Većina sudionika pokazala je vrlo nisku sklonost nevjeri te visoko zadovoljstvo vezom.

Tablica 1

Deskriptivni podaci i rezultati normalnosti distribucija ispitivanih varijabli

	<i>N</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>S</i>	<i>K</i>
Razlika između vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera	475	-4.76	3.94	-0.34	0.73	0.00	7.92
Namjera nevjere	475	-3.00	1.43	-2.15	0.88	1.70	3.22
Zadovoljstvo vezom	475	2.00	10.00	8.30	1.54	-1.46	2.12
Dob	475	18	40	26.04	5.74	0.82	-0.21
Spol	475	-	-	-	0.42	-1.33	-0.22
Trajanje veze	475	3	276	53.47	51.72	1.67	2.56
Percepcija vlastite vrijednosti kao partnera	475	1	7	5.75	0.87	-2.07	6.73
Partnerova percipirana vrijednost	475	1.71	7	6.07	0.88	-2.16	6.24

Napomena: *N*- broj sudionika, *Min* – minimalna vrijednost, *Max* – maksimalna vrijednost, *M* – aritmetička sredina, *SD*- standardna devijacija, *S*–indeks asimetričnosti; *K*–indeks spljoštenosti

Odnosi između razlike između vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera, zadovoljstva vezom i namjere nevjere

Kako bi se ispitali odnosi između razlike između vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera, zadovoljstva vezom i namjere nevjere te testirale prve dvije hipoteze, izračunati su Pearsonovi koeficijenti korelacije. Međusobne korelacije prikazane su u Tablici 2. Rezultati ukazuju na statistički značajnu pozitivnu povezanost između razlike između vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera i namjere nevjere. Dakle, u skladu s početnom pretpostavkom, osobe koje u samoprocjenama iskazuju višu vlastitu vrijednost kao partnera u odnosu na svog partnera ujedno su i sklonije nevjeri.

Nadalje, u skladu s očekivanjima, pronađena je negativna povezanost između zadovoljstva vezom i namjere nevjere. Osobe koje su zadovoljnije vezom iskazuju manju sklonost nevjeri.

Korelacija između razlike između vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera i zadovoljstva vezom je negativna; očekivano, što su manje razlike između vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera zadovoljstvo vezom je veće.

Pozitivne korelacije razlike u vrijednosti kao partnera i namjere nevjere s dobi ukazuju na to da se s porastom dobi sudionika povećavaju neusklađenosti vrijednosti kao partnera i namjera nevjere. Nadalje, negativna korelacija zadovoljstva vezom i dobi ukazuje na to da se s porastom dobi sudionika smanjuje zadovoljstvo vezom. Trajanje veze je pozitivno povezano s dobi sudionika, dakle, stariji sudionici su u dužim vezama.

Negativna korelacija između spola i namjere nevjere pokazuje da muškarci imaju značajno veću namjeru nevjere u odnosu na žene. Nadalje, korelacija između spola i percepcije vlastite vrijednosti kao partnera je pozitivna, kao i spola i partnerove percipirane vrijednosti kao partnera, što ukazuje na to da su žene procjenjivale i sebe i svoje partnere višim ocjenama u odnosu na muškarce.

Trajanje veze i percipirana partnerova vrijednost kao partnera negativno su povezani što ukazuje na to da u dužim vezama ljudi mogu percipirati nižu vrijednost svog partnera.

Postoji visoka pozitivna korelacija između percepcije vlastite vrijednosti kao partnera i percipirane partnerove vrijednosti kao partnera koja ukazuje na to da pojedinci koji percipiraju vlastitu vrijednost kao višu i vrijednost svog partnera percipiraju višom. Korelacije i vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera sa zadovoljstvom vezom su također pozitivne, što ukazuje na to da i veća vlastita i veća partnerova vrijednost kao partnera povećavaju zadovoljstvo vezom, s time da percipirana vrijednost kao partnera više od vlastite vrijednosti povećava zadovoljstvo vezom. Značajna pozitivna korelacija između razlike između vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera i percepcije vlastite vrijednosti kao partnera ukazuje na to da pojedinci s višom vlastitom vrijednosti kao partnera percipiraju veće razlike između svoje i partnerove vrijednosti. S druge strane, značajna negativna korelacija između razlike između vlastite i partnerove vrijednosti i percipirane partnerove vrijednosti ukazuje na to da što su razlike između vrijednosti veće, to je niža percepcija partnerove vrijednosti kao partnera.

Tablica 2

Koeficijenti korelacije između varijabli

	Neusklađenost vrijednosti	Zadovoljstvo vezom	Namjera nevjere	Dob	Spol	Trajanje veze	Vlastita vrijednost	Partnerova vrijednost
Neusklađenost vrijednosti	-							
Zadovoljstvo vezom	-.34*	-						
Namjera nevjeri	.19*	-.34*	-					
Dob	.15**	-.13**	.15**	-				

Spol	-.07	.04	-.17**	-	-	-	-	-
Trajanje veze	.12**	-.04	.07	.55**	-.02	-	-	-
Vlastita vrijednost	.39**	.23**	-.10*	-.05	.14**	-.00	-	-
Partnerova vrijednost	-.43**	.50**	-.26**	-.17**	.20**	-.10*	.66**	-

*Napomena: * $p < .05$, ** $p < .01$*

Kako bi se dobio bolji uvid u odnose među varijablama, izračunate su korelacije varijabli s obzirom na spol ispitanika. Prikazane su u Tablici 3. Postoji pozitivna, statistički značajna povezanost između dobi i trajanja veze kod oba spola. Kako se povećava dob, povećava se i trajanje veze. Također, za oba spola je značajna i korelacija između dobi i namjere nevjere te je veća kod muškaraca. Dakle, stariji muškarci su u odnosu na starije žene skloniji nevjeri. Međutim, značajna negativna korelacija između dobi i percipirane partnerove vrijednosti postoji samo za žene, što sugerira da starije žene percipiraju nižu partnerovu vrijednost kao partnera. Korelacije pokazuju i da su starije žene manje zadovoljne vezom.

Nadalje, pozitivna povezanost između trajanja veze i razlike između vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera kod žena ukazuje na to da žene u duljim vezama imaju tendenciju percipirati veće razlike u vrijednostima između sebe i partnera. Kod žena je značajna i povezanost između razlika u vrijednostima kao partnera i dobi, što ukazuje na to da starije žene percipiraju veću neusklađenost između svojih i partnerovih vrijednosti. Za oba spola postoji značajna negativna povezanost između razlike u vrijednosti kao partnera i percipirane partnerove vrijednosti koja ukazuje na to da veća percipirana razlika u vrijednostima dovodi do niže percepcije partnerove vrijednosti kao partnera. Također, postoji negativna povezanost kod oba spola između razlike u vrijednostima kao partnera i zadovoljstva vezom, pri čemu je veća razlika između vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera povezana s nižim zadovoljstvom vezom. Pozitivna povezanost između razlike u vrijednostima kao partnera i namjere nevjere prisutna postoji i kod muškaraca i žena, no kod muškaraca je znatno veća. Dakle, veća razlika u vrijednosti kao partnera povezana je s većom namjerom nevjere kod muškaraca.

Kod oba spola postoji negativna povezanost između zadovoljstva vezom i namjere nevjere. Povezanost između percepcije vlastite vrijednosti kao partnera i zadovoljstva vezom je pozitivna za muškarce i žene. Pojedinci visoke vrijednosti kao partnera su zadovoljniji u vezama. Zadovoljstvo vezom i percepcija partnerove vrijednosti kao partnera značajno pozitivno koreliraju, ukazujući na to da je partnerova vrijednost kao partnera povezana s većim zadovoljstvom u vezi.

Tablica 3*Korelacije između varijabli s obzirom na spol*

	Dob	Trajanje veze	Vlastita vrijednost	Partnerova vrijednost	Neusklađenost vrijednosti	Namjera nevjere	Zadovoljstvo vezom
Dob	-	.55**	-.05	-.15	.11	.20*	-.10
Trajanje veze	.55**	-	-.05	-.09	.05	.15	.01
Vlastita vrijednost	-.03	.02	-	.66**	.43**	-.09	.12*
Partnerova vrijednost	-.16**	-.10	.64**	-	-.39**	-.35**	.39**
Neusklađenost vrijednosti	.15**	.14**	.41**	-.44**	-	.31**	-.23*
Namjera nevjere	.12*	.03	-.08	-.18**	.12*	-	-.35**
Zadovoljstvo vezom	-.13*	-.06	.23**	.54**	-.38**	-.33**	-

Napomena: Iznad dijagonale nalaze se koeficijenti korelacije za muške ispitanike, a ispod dijagonale koeficijenti za ženske ispitanike. * $p < .05$, ** $p < .01$

S ciljem ispitivanja treće hipoteze provedena je hijerarhijska regresijska analiza (Tablica 4). Kao kontrolne varijable, u prvi blok su uključeni dob i spol. U drugom bloku uključena je varijabla dužina veze. U treći blok uključena je varijabla zadovoljstvo vezom. U četvrti blok uključena je varijabla razlika između vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera. Namjera nevjere bila je kriterijska varijabla. U Tablici 5 prikazani su rezultati provedene hijerarhijske regresijske analize.

U prvom koraku hijerarhijske regresijske analize se pokazalo da su dob i spol statistički značajni prediktori namjere nevjere. Dob je pozitivan prediktor namjere nevjere ($\beta = .134, p < .01$). Dakle, s porastom dobi povećava se namjera nevjere. Spol se pokazao značajnim prediktorom namjere nevjere ($\beta = -0.154, p < .01$). Dakle, muškarci su u odnosu na žene skloniji nevjeri. F-omjer ($F = 11.60, p < .01$) pokazuje da model statistički značajno predviđa namjeru nevjere. Koeficijent determinacije ($R^2 = 0.047$) pokazuje da dob i spol zajedno objašnjavaju 4.7% varijance namjere nevjere.

U drugom koraku rezultati su pokazali da trajanje veze nije značajan prediktor namjere nevjere ($\beta = -.012, p > .05$). Nova varijabla nije objasnila dodatnu varijancu u namjeri nevjere

($R^2=0.047$). Dob ($\beta = .141, p < .01$) i spol ($\beta = -.153, p < .01$) su značajni prediktori namjere nevjere. Model je statistički značajan ($F = 7.73, p < .01$).

U trećem koraku se pokazalo da je zadovoljstvo vezom statistički značajan negativan prediktor namjere nevjere ($\beta = -.318, p < .01$). Ljudi koji su zadovoljni vezama su manje skloni nevjeri. Spol je i dalje značajan prediktor spol ($\beta = -.148, p < .01$). Međutim, dob ($\beta = .093, p > .05$) i trajanje veze ($\beta = .002, p > .05$) veze nisu značajni prediktori. F-omjer ($F = 20.11, p < .01$) pokazuje da je model značajno poboljšan dodavanjem zadovoljstva vezom. Dodavanje zadovoljstva vezom objašnjava 14.6% varijance u namjeri nevjere ($R^2 = 0.146$).

Naposlijetku, u četvrtom bloku pokazalo se da razlika između vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera nije značajan prediktor namjere nevjere ($\beta = .065, p > .05$). Dob ($\beta = .089, p > .05$) i trajanje veze ($\beta = -.003, p > .05$) također nisu značajni prediktori namjere nevjere. F-omjer ($F = 16.52, p < .01$) pokazuje da je model statistički značajan, ali dodavanje razlike u vrijednostima kao partnera ga nije značajno poboljšalo. Ovaj model objašnjava 15% varijance u namjeri nevjere ($R^2 = 0.150$).

Rezultati hijerarhijske regresijske analize su pokazali da su spol i zadovoljstvo vezom značajni prediktori namjere nevjere. Dakle, u skladu s očekivanjima, zadovoljstvo vezom je statistički značajan negativan prediktor namjere nevjere. Osobe koje su zadovoljnije u vezi manje su sklone nevjeri. Nadalje, muškarci su skloniji nevjeri u odnosu na žene.

Tablica 4

Rezultati hijerarhijske regresijske analize za predviđanje namjere nevjere

	1. korak	2. korak	3. korak	4.korak
Prediktori	β	β	β	β
Dob	0.134**	0.141**	0.093	0.089
Spol	-0.154**	-0.153**	-0.148**	-0.144**
Trajanje veze		-0.012	0.002	-0.003
Zadovoljstvo vezom			-0.318**	-0.297**
Neusklađenost vrijednosti				0.065
F	11.60**	7.73**	20.11**	16.52**
R^2	0.047	0.047	0.146	0.150

Napomena: β = standardizirani beta koeficijent; p =statistička značajnost, R^2 = koeficijent multiple determinacije; F = F - omjer; ** $p < .01$

Provedena hijerarhijska regresijska analiza pokazala je da je muški spol značajan prediktor namjere nevjere, dok, suprotno očekivanjima, razlika između vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera nije značajan prediktor namjere nevjere.

Stoga je ispitana moderacijska uloga spola u povezanosti između razlika u vrijednostima kao partnera i namjere nevjere kako bi se provjerilo mijenja li se povezanost između razlika u vrijednostima i namjere nevjere ovisno o spolu. Beta koeficijent za interakciju između spola i razlike u vrijednostima je negativan ($\beta = -.213, p < .05$), što ukazuje na to da veće razlike u vrijednostima kao partnera povećavaju namjeru nevjere kod muškaraca, dok je kod žena smanjuju. Ovi rezultati ukazuju na to da je spol značajan moderator u odnosu između razlika u vrijednostima i namjere nevjere. Rezultati su prikazani u Tablici 5.

Tablica 5

Rezultati regresijske analize s moderacijom spola

Prediktor	β	p	F	R^2
Razlika između vrijednosti kao partnera	0.356	.000	12.12	0.072
Spol	-0.196	.000		
Interakcija	-0.213	.018		

Napomena: β = standardizirani beta koeficijent; p = statistička značajnost, R^2 = koeficijent multiple determinacije; $F = F$ – omjer

Rasprava

Ovo istraživanje provedeno je kako bi se ispitalo odnos percepcije vrijednosti kao partnera, zadovoljstva vezom i namjere nevjere kod mladih odraslih osoba. Na temelju dosadašnjih istraživanja (Buss i Shackelford, 1997a; Starratt, 2017) očekivalo se da će postojati pozitivna povezanost između razlike između vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera i namjere nevjere te negativna povezanost između zadovoljstva vezom i namjere nevjere. Naposljetku je provjereno može li se na temelju razlika između vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera i zadovoljstva vezom predvidjeti namjera nevjere.

Većina sudionika procijenila je male razlike između vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera. Iz navedenog proizlazi da sudionici i njihovi partneri uglavnom imaju slične osobine i karakteristike. Sudionici su u prosjeku svoje partnere ocjenjivali višim vrijednostima nego sebe. S tim u vezi, zanimljivi su nalazi prethodnih studija koji impliciraju da sudionici koji su ocijenili partnere bolje u odnosu na sebe jako poštuju ili idealiziraju svoje partnere. Naime, ljudi zbog potrebe za samoopravdanjem vlastitog izbora partnera mogu precjenjivati partnerove

vrijednosti (Tadinac i sur., 2007). Pozitivne iluzije (Taylor i Brown, 1988) česte su u ljudskom razmišljanju i imaju pozitivne učinke na mentalno zdravlje. Ne odnose se samo na percepciju vlastitog ja, nego i na pozitivnu percepciju drugih. Takvo pozitivno viđenje značajnih drugih doprinosi održavanju pozitivne slike o sebi (Tadinac i sur., 2007). Murray i suradnici (1996a, 1996b) proveli su istraživanja u kojima se pokazalo da pozitivne iluzije imaju pozitivan učinak na vezu. Partneri koji se međusobno idealiziraju su zadovoljniji i manje se sukobljavaju (Tadinac i sur., 2007).

Nadalje, deskriptivni pokazatelji ispitivanih varijabli upućuju da sudionici nemaju gotovo nikakvu namjeru nevjere te da su vrlo zadovoljni vezom. Takvi rezultati su u skladu s prethodnim istraživanjima koja su pokazala da ljudi teže biranju partnera koji dijele slične vrijednosti kao i oni (Hromatko i sur., 2015) te da sretni parovi procjenjuju partnerovu vrijednost kao partnera višom od vlastite vrijednosti kao partnera (Tadinac i sur., 2007). Također, rezultati koji ukazuju na nisku namjeru nevjere u ovakvim slučajevima mogu se povezati i proučavati zajedno s prijašnjim istraživanjima koja pokazuju da zadovoljstvo vezom smanjuje namjeru nevjere (Maddox Shaw i sur., 2013; Martins i sur., 2016; Shackelford i sur., 2008).

Kao i u prijašnjim istraživanjima (Zare, 2011), muškarci generalno pokazuju veće namjere nevjere. Korelacije između varijabli s obzirom na spol ukazuju na značajne povezanosti između određenih varijabli, a neke su izraženije od drugih. Primjerice, stariji sudionici obično imaju duže veze. Ova povezanost je očekivana budući da stariji ljudi imaju više godina i iskustva. S druge strane, moguće je da postoje i drugi faktori koji doprinose tome da je većina starijih ljudi u dužim vezama. U istraživanju koje su proveli Rabelová i suradnici (2024), stariji ljudi koji su u dugim vezama izvijestili su o različitim razlozima održavanja odnosa. Tako neki navode da alternative smatraju lošima, da bi izgubili previše ukoliko se odnos prekine, a neki da se osjećaju zarobljenima. Ostali su naveli osjećaje stabilnosti i sigurnosti koji dolaze od brojnih zajedničkih iskustava s partnerom. Sljedeća izražena povezanost ukazuje na to da ljudi koji imaju visoku vlastitu vrijednost kao partnera smatraju da i njihovi partneri imaju visoku vrijednost kao partnera. Ovaj rezultat je u skladu s prijašnjim istraživanjima u kojima je utvrđeno da je pojedincima koji imaju višu vrijednost kao partnera važno da i njihovi partneri imaju visoku vrijednost kao partnera (Buston i Emlen, 2003; Buss i Shackelford, 2008; Tadinac i Hromatko, 2007). Nadalje, rezultati pokazuju da pojedinci koji imaju visoku vrijednost kao partnera češće percipiraju veće razlike u vrijednostima između sebe i partnera. Sposobnost uočavanja razlika u vrijednostima kao partnera vrlo je važna jer pojedinci koji procjenjuju

vlastitu vrijednost u odnosu na partnerovu vrijednost češće biraju partnere veće vrijednosti kao partnera. Također mogu točnije procijeniti rizik od nevjere i napuštanja (Shackelford i Buss, 1997). Ipak, važno je naglasiti da percepcija razlika u vrijednostima kao partnera ne odražava uvijek stvarne razlike. Još jedan istaknut rezultat je taj da se zadovoljstvo vezom smanjuje kada postoje veće razlike u vrijednostima kao partnera. S druge strane, zadovoljstvo je veće kada je partnerova vrijednost veća. Ovakvi rezultati su u skladu s već navedenim istraživanjima (npr., Hromatko i sur., 2015).

Nadalje, prva hipoteza, kojom se pretpostavljala pozitivna povezanost razlike između vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera i namjere nevjere je potvrđena. Iako je povezanost niska, značajna je i sugerira da su osobe koje procjenjuju višu vlastitu vrijednost kao partnera u odnosu na svog partnera sklonije nevjeri. O ovakvim rezultatima izvještavaju i Buss i Shackelford (1997a). Moguće je da osobe koje procjenjuju da imaju više poželjnih karakteristika od svog trenutnog partnera budu otvorenije prema nevjernim ponašanjima jer smatraju da postoji mogućnost da će upoznati nekoga tko posjeduje više poželjnih osobina od njihovog trenutnog partnera i tko je usklađeniji s njihovim vrijednostima kao partnera, budući da im je usklađenost vrijednosti važna (Buston i Emlen, 2003; Buss i Shackelford, 2008; Tadinac i Hromatko, 2007). Moguće je i da su takvi pojedinci atraktivniji, stoga imaju više prilika za nevjeru (Starratt i sur., 2017).

Druga hipoteza, prema kojoj se očekivala negativna povezanost između zadovoljstva vezom i namjere nevjere također je potvrđena. Dakle, osobe koje su zadovoljnije vezom iskazuju manje namjere nevjeri, što je u skladu s prijašnjim nalazima (Maddox Shaw i sur., 2013; Martins i sur., 2016; Shackelford i sur., 2008). Jedno od mogućih objašnjenja za to je da su takve veze karakterizirane uzajamnim poštovanjem, povjerenjem i dobrom komunikacijom, pa ljudi ne žele riskirati takav odnos ili ne osjećaju potrebu za traženjem odnosa s drugima. Supružnici koji slabo međusobno komuniciraju skloniji su pozitivnijim stavovima prema nevjeri (Allen i sur., 2008). Prema istraživanju Watkinsa i suradnika (2016), osobe koje su nezadovoljne svojom vezom i koje osjećaju potrebu za bliskošću koju ne uspijevaju ostvariti u trenutnom odnosu, pokazale su povećani interes za aferom. U istom istraživanju utvrđeno je da je nisko zadovoljstvo brakom povezano s pozitivnijim stavovima prema nevjeri.

Konačno, u ovom se istraživanju provjerio i prediktivni doprinos razlika između vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera i zadovoljstva vezom u objašnjenju namjere nevjere. Suprotno očekivanjima, razlika između vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera nije se pokazala značajnim pozitivnim prediktorom nevjere. Za razliku od toga, prethodna istraživanja

ukazuju da razlika između vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera i druge komponente te vrijednosti mogu značajno predviđati namjeru nevjere. Primjerice, Buss i Shackelford (1997b) izvještavaju da osobine ličnosti i relativna vrijednost kao partnera predstavljaju značajne prediktore sklonosti nevjeri. Staratt i suradnici (2017) istraživali su kako različite komponente vrijednosti kao partnera predviđaju namjeru nevjere. Njihovi rezultati su pokazali negativnu povezanost između ukupne vlastite vrijednosti partnera i namjere nevjere, što sugerira da viša vrijednost kao partnera smanjuje namjeru nevjere. Međutim, pokazalo se da druge komponente vrijednosti kao partnera, poput relativne vrijednosti partnera u vezi, pozitivno predviđaju namjeru nevjere. Konkretno, takvi rezultati sugeriraju da je namjera nevjere vjerojatnija kada je potencijalna dobit veća, primjerice, kada bi nevjera mogla povećati vlastitu vrijednost kao partnera ili ako bi novi partner imao višu vrijednost, a manje vjerojatna kada su potencijalni gubici, kao što je gubitak partnera visoke vrijednosti. Međutim, spol se pokazao kao značajan prediktor namjere nevjere; muškarci su skloniji nevjeri u odnosu na žene, što je u skladu s dosadašnjim istraživanjima (Zare, 2011; Isma i Turnip, 2019). Moguće je da su muškarci skloniji nevjeri jer imaju veću potrebu za seksualnom raznolikošću nego žene (Dawkins, 1989). Zbog toga nevjera kod muškaraca nije uvijek rezultat želje za prekidom trenutne veze (Wypler, 2016). Nadalje, kada je spol kao moderator uključen u analizu, razlika u vrijednostima kao partnera pokazala se kao značajan prediktor namjere nevjere. Dakle, muškarci postaju skloniji nevjeri kada uočavaju veće razlike između vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera, dok se kod žena namjera nevjere smanjuje. Način na koji ljudi percipiraju vlastitu u odnosu na partnerovu vrijednost kao partnera različit je za muškarce i žene i može na različite načine oblikovati njihovu odluku o uključivanju u nevjerna ponašanja. Ovi rezultati objašnjavaju zašto se razlika u vrijednostima kao partnera nije pokazala kao značajan prediktor namjere nevjere u početnoj analizi.

Osim prediktivnog doprinosa vrijednosti kao partnera, očekivalo se također da će zadovoljstvo vezom biti negativan prediktor namjere nevjere. Navedena je pretpostavka potvrđena. Dakle, ljudi koji su zadovoljni u svojim romantičnim odnosima manje su skloni nevjeri. Štoviše, zadovoljstvo brakom/vezom jedan je od najčešćih faktora koji predviđaju sklonost nevjeri (Garg i Ruhela, 2015; Mark i sur., 2011; Whisman i sur., 2007; Zare, 2011). S obzirom na važnost bračnog zadovoljstva u svakodnevicu, supružnici koji su zadovoljni svojim brakom vjerojatno će ostati posvećeni vezi i vjerni partneru. S druge strane, dosada koju osoba osjeća, često prati nisko zadovoljstvo vezom te je jedan od čimbenika koji može potaknuti na uključivanje u aferu (Garg i Ruhela, 2015). Larson (2014) u svom istraživanju izvještava kako

pojedinci koji su vrlo zadovoljni u brakovima imaju negativnije stavove prema nevjernim ponašanjima. U ovom su istraživanju dobiveni slični rezultati budući da su sudionici u prosjeku vrlo zadovoljni svojim vezama. U istraživanju Isme i Turnip (2019), osim zadovoljstva vezom/brakom, kao značajni prediktori stavova prema nevjeri su se pokazali spol i osobine ličnosti, točnije, muški spol, savjesnost i neuroticizam. Dakle, demografski, intrapersonalni i interpersonalni faktori mogu predvidjeti namjeru nevjere.

Rezultati ovog istraživanja ukazuju da je zadovoljstvo vezom medijator odnosa između razlike u vrijednosti kao partnera i namjere nevjere; povezanost između razlike u vrijednosti kao partnera i namjere nevjere prisutna je zato što je njihova veza posredovana razinom zadovoljstva vezom. Dakle, osobe koje percipiraju veću razliku između vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera su manje zadovoljne vezom, a manje zadovoljstvo vezom povećava vjerojatnost nevjere. Značajna negativna korelacija između razlike u vrijednosti kao partnera i zadovoljstva vezom pokazuje da niža procjena partnerove vrijednosti može smanjiti razinu zadovoljstva u vezi, što onda može dovesti do veće vjerojatnosti nevjere. Dakako, riječ je o korelacijskom istraživanju pa bilo koje vrste kauzalnih zaključaka nisu moguće. Neovisno o tom ograničenju, medijacijska uloga zadovoljstva vezom također objašnjava zašto razlika u vrijednosti sama po sebi nije značajan prediktor namjere nevjere, dok zadovoljstvo vezom jest. Iako je razlika u vrijednostima kao partnera važna, ona moguće djeluje kroz zadovoljstvo vezom. Ključni faktor koji izravno djeluje na nevjeru je razina zadovoljstva u vezi, bez obzira na razlike u vrijednostima kao partnera. Ovo sugerira da ako postoje neusklađenosti u vrijednostima kao partnera i osoba nije zadovoljna vezom, veća je vjerojatnost da će imati namjeru nevjere. Isto tako, čak i u slučaju da ne postoje veće razlike u vrijednostima kao partnera, ali je zadovoljstvo vezom nisko, vjerojatnije je da će osoba imati namjeru nevjere.

Rezultati su potvrdili pretpostavku da postoji povezanost između razlike u vrijednostima kao partnera i namjere nevjere. Međutim, povezanost nije izravna, nego djeluje kroz zadovoljstvo vezom koje je medijator u odnosu razlika u vrijednostima kao partnera i namjere nevjere. Kako je već navedeno, zadovoljstvo vezom je ključni prediktor nevjere; razlika u vrijednostima kao partnera može smanjiti zadovoljstvo vezom, što može povećati namjeru nevjere. Osim medijacije zadovoljstva vezom, postoji i moderacijska uloga spola. Veća razlika između vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera povećava namjeru nevjere kod muškaraca, a smanjuje je kod žena. S druge strane, to sugerira da male razlike u vrijednostima kao partnera povećavaju namjeru nevjere kod žena, što se čini kontradiktorno. Moguće je da na to djeluju drugi čimbenici, poput emocionalnih ili psiholoških, koje tek treba istražiti. Naravno, u cijelom

se istraživanju radi o korelacijama te iako spol utječe na to kako se razlike u vrijednostima povezuju s namjerom nevjere, to ne znači da je spol uzrok nevjere. S obzirom na prvu hipotezu, rezultati prediktorske analize mogu djelovati kontradiktorno, stoga je važno naglasiti ovaj složen odnos između razlike u vrijednostima kao partnera, namjere nevjere, zadovoljstva vezom i spola. Razumijevanje medijacijske uloge zadovoljstva vezom i moderacijske uloge spola pomaže u razjašnjavanju zašto se razlika u vrijednostima kao partnera nije pokazala kao izravni prediktor namjere nevjere, dok je prva hipoteza koja pretpostavlja pozitivnu povezanost potvrđena. Pozitivna povezanost može se objasniti kroz učinak zadovoljstva vezom i spola. Razlika u vrijednostima kao partnera je značajan prediktor namjere nevjere kada se kontroliraju spol i zadovoljstvo vezom. Razlika u vrijednostima kao partnera je značajan prediktor namjere nevjere kada se kontroliraju spol i zadovoljstvo vezom.

Implikacije, ograničenja i smjernice za buduća istraživanja

Rezultati ovog istraživanja pružaju važne smjernice za primjenu u različitim kontekstima. Ukazuju na važnost fokusiranja na percepciju vrijednosti kao partnera i zadovoljstvo vezom, te njihove potencijalne povezanosti i/ili uzročne mehanizme u kontekstu nevjera i afera. Navedeni se nalazi mogu koristiti u terapijske svrhe, kako individualne, tako i partnerske. Terapeuti mogu koristiti ove informacije za razvijanje strategija koje bi mogle pomoći klijentima da bolje razumiju i upravljaju svojim percepcijama o vrijednostima kao partnera te ih educirati o važnosti usklađenosti vrijednosti kao partnera. Također se i sami terapeuti mogu educirati u ovom području i tako poboljšati učinkovitost terapijskih intervencija. Bez obzira na to što je istraživanje provedeno na partnerskim odnosima, saznanja se mogu primijeniti i na prijateljske odnose te u organizacijskom kontekstu kako bi se poboljšala atmosfera i učinkovitost. Poželjno je naglašavati važnost zadovoljstva u vezi, kreirati i provoditi strategije kojima bi se ono povećalo i održalo, što može smanjiti vjerojatnost nevjernih ponašanja.

Provedeno istraživanje ima nekoliko ograničenja. Istraživanje je provedeno na uzorku rane odrasle dobi te nije dobiven uvid u iskaze osoba starijih od 40 godina, što smanjuje mogućnost generalizacije rezultata na stariju populaciju, koja je ujedno vjerojatno i duže u vezama/bračnim zajednicama. Također, budući da je tema potencijalno osjetljiva, sudionici su mogli davati socijalno poželjne odgovore. Kako se radi o samoprocjenama, moguće je da su sudionici precijenili ili podcijenili sebe ili svog partnera na određenim karakteristikama. Naposljetku, većina sudionika je iskazala da je zadovoljna u vezama te da nema namjeru nevjere, stoga se čini da u uzorku nisu zastupljene i obuhvaćene osobe koje su nezadovoljne

vezom ili imaju sklonost nevjeri. Ovaj je metodološki problem smanjio varijabilitet ispitivanih varijabli te potencijalno onemogućio jasniji uvid u njihove međudnose.

Nadalje, u kontekstu ispitivanja prediktora namjere nevjere, u budućim istraživanjima bi se mogli istražiti drugi faktori koji bi mogli imati ulogu. S obzirom na to da postoje različiti oblici nevjere, poput seksualne i emocionalne nevjere (Guitar i sur., 2016), te *online* nevjere (Mao i Raguram, 2009), mogli bi se istražiti različiti prediktori za različite oblike nevjere.

Zaključak

Cilj provedenog istraživanja bio je ispitati odnose percepcije vrijednosti kao partnera, zadovoljstva vezom i namjere nevjere. Dobivena je pozitivna korelacija između razlike između vlastite i partnerove vrijednosti kao partnera i namjere nevjere te negativna korelacija između zadovoljstva vezom i namjere nevjere. Nadalje, pokazalo se da je zadovoljstvo vezom statistički značajan negativan prediktor namjere nevjere. Međutim, neusklađenost između vrijednosti kao partnera nije značajan pozitivan prediktor namjere nevjere kako se prvotno pretpostavilo. Ipak, pozitivna povezanost između neusklađenosti u vrijednostima kao partnera i namjere nevjere može se objasniti kroz medijacijski učinak zadovoljstva vezom i moderacijski učinak spola. Rezultati ovog istraživanja ukazuju na važnost sličnosti u vrijednostima i karakteristikama među partnerima i visokog zadovoljstva vezom kao ključnih čimbenika koji su povezani s namjerom nevjere. Ova saznanja mogu biti korisna socijalnim psiholozima i terapeutima kroz edukaciju i psihološke intervencije koje pomažu i pojedincima i parovima u prevenciji nevjere i stvaranju i održavanju kvalitetnih odnosa.

Literatura

- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E. i Wall, S. N. (2015). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Psychology Press.
- Allen, E. S. i Baucom, D. H. (2004). Adult attachment and patterns of extradyadic involvement. *Family Process*, 43(4), 467-488.
- Allen, E. S., Rhoades, G. K., Stanley, S. M., Markman, H. J., Williams, T., Melton, J. i Clements, M. L. (2008). Premarital precursors of marital infidelity. *Family Process*, 47(2), 243-259.
- Amato, P. R. i Previti, D. (2004). People's reasons for divorcing: Gender, social class, the life course, and adjustment. *Journal of Family Issues*, 24(5), 602-626. <https://doi.org/10.1177/0192513x03254507>

- Atkins, D. C., Baucom, D. H. i Jacobson, N. S. (2001). Understanding infidelity: Correlates in a national random sample. *Journal of Family Psychology, 15*(4), 735–749. <https://doi.org/10.1037//0893-3200.15.4.735>
- Back, M. D., Baumert, A., Denissen, J. J., Hartung, F. M., Penke, L., Schmukle, S. C.,...i Wrzus, C. (2011). PERSOC: A unified framework for understanding the dynamic interplay of personality and social relationships. *European Journal of Personality, 25*(2), 90-107.
- Baumeister, R. F., Campbell, J. D., Krueger, J. I. i Vohs, K. D. (2003). Does high self-esteem cause better performance, interpersonal success, happiness, or healthier lifestyles?. *Psychological Science in the Public Interest, 4*(1), 1-44.
- Bell, R. A., Daly, J. A. i Gonzalez, M. C. (1987). Affinity-maintenance in marriage and its relationship to women's marital satisfaction. *Journal of Marriage and the Family, 49*(2), 445-454.
- Berndt, T. i Keefe, K. (1992). *Friends' influences on adolescents' perceptions of themselves at school*. U D. Schunk, & J. Meece (Eds.), *Student perceptions in the classroom* (str. 51–73) Erlbaum.
- Blow, A. J. i Hartnett, K. (2005). Infidelity in committed relationships I: A methodological review. *Journal of Marital and Family Therapy, 31*(2), 183-216.
- Bodenmann, G. (1995). A systemic-transactional conceptualization of stress and coping in couples. *Swiss Journal of Psychology/Schweizerische Zeitschrift für Psychologie/Revue Suisse de Psychologie*.
- Bodenmann, G. (2000). *Stress und coping bei paaren. [Stress and coping in couples]*. Hogrefe.
- Bodenmann, G. (2005). Dyadic Coping and Its Significance for Marital Functioning. U T. A. Revenson, K. Kayser, & G. Bodenmann (Eds.), *Couples coping with stress: Emerging perspectives on dyadic coping* (str. 33–49). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/11031-002>
- Bodenmann, G. (2007). Dyadic coping and the 3-phase-method in working with couples. U *Innovations in Clinical Practice: Focus on Group and Family Therapy, 235-252*.
- Bowlby, J. (1969/1982). *Attachment*. (Vol. 1 of Attachment and loss). Basic Books.
- Bradbury, T. N. i Karney, B. R. (1993). Longitudinal study of marital interaction and dysfunction: Review and analysis. *Clinical Psychology Review, 13*(1), 15-27.
- Bradbury, T. N., Cohan, C. N. i Karney, B. R. (1998). *Optimizing the research for understanding and preventing marital dysfunction*. U T. N. Bradbury (Ed.), *The developmental course of marital dysfunction* (str. 279–311). Cambridge University Press.
- Branje, S., van Lieshout, C. i van Aken, M. (2005). Relations between agreeableness and perceived support in family relationships: Why nice people are not always supportive. *International Journal of Behavioral Development, 29*(2), 120-128.
- Brase, G. L. i Dillon, M. H. (2022). Digging deeper into the relationship between self-esteem and mate value. *Personality and Individual Differences, 185*, 111219. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/j.paid.2021.111219>
- Brkljačić, T., Glavak Tkalić, R., Lučić, L., Sučić, I. i Kaliterna Lipovčan, L. (2019). A Brief Scale to Measure Marital/Relationship Satisfaction by Domains: Metrics, Correlates,

- Gender and Marriage/Relationship Status Differences. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 28(4), 647-668.
- Brown, S. L. (2004). Moving from cohabitation to marriage: Effects on relationship quality. *Social Science Research*, 33(1), 1-19.
- Burgess, R. L. i Huston, T. L. (1979). *Social exchange in developing relationships*. Academic Press.
- Burman, B., & Margolin, G. (1992). Analysis of the association between marital relationships and health problems: an interactional perspective. *Psychological Bulletin*, 112(1), 39-63.
- Buss, D. M. (1999). *Evolutionary psychology: The new science of the mind*. Allyn & Bacon.
- Buss, D. M. i Schmitt, D. P. (1993). Sexual Strategies Theory: An evolutionary perspective on human mating. *Psychological Review*, 100(2), 204–232. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.100.2.204>
- Buss, D. M. i Shackelford, T. K. (1997a). From vigilance to violence: mate retention tactics in married couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72(2), 346-361.
- Buss, D. M. i Shackelford, T. K. (1997b). Susceptibility to infidelity in the first year of marriage. *Journal of Research in Personality*, 31(2), 193-221.
- Buss, D. M. i Shackelford, T. K. (2008). Attractive women want it all: Good genes, economic investment, parenting proclivities, and emotional commitment. *Evolutionary Psychology*, 6(1), <https://doi.org/10.1177/147470490800600116>
- Buston, P. M. i Emlen, S. T. (2003). Cognitive processes underlying human mate choice: The relationship between self-perception and mate preference in Western society. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 100(15), 8805-8810.
- Byers, E. S. (1999). The interpersonal exchange model of sexual satisfaction: Implications for sex therapy with couples. *Canadian Journal of Counselling and Psychotherapy*, 33(2).
- Byers, E. S. (2005). Relationship satisfaction and sexual satisfaction: A longitudinal study of individuals in long-term relationships. *Journal of Sex Research*, 42(2), 113-118.
- Caspi, A. i Roberts, B. W. (2001). Personality development across the life course: The argument for change and continuity. *Psychological Inquiry*, 12(2), 49-66.
- CBOS. (2011). Poles on Extramarital Affairs – Acceptance or Condemnation, Public Opinion Research Center
- Christensen, A. i Shenk, J. L. (1991). Communication, conflict, and psychological distance in nondistressed, clinic, and divorcing couples. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 59(3), 458.
- Chung, M. C., Farmer, S., Grant, K., Newton, R., Payne, S., Perry, M., ... i Stone, N. (2002). Self-esteem, personality and post traumatic stress symptoms following the dissolution of a dating relationship. *Stress and Health: Journal of the International Society for the Investigation of Stress*, 18(2), 83-90.
- Cloud, J. M. i Perilloux, C. (2015). “Drawing” conclusions about perceptions of ideal male and female body shapes. *Evolutionary Psychological Science*, 1, 163-171.

- Collins, N. L. (1996). Working models of attachment: Implications for explanation, emotion, and behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(4), 810.
- Collins, N. L. i Feeney, B. C. (2000). A safe haven: an attachment theory perspective on support seeking and caregiving in intimate relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(6), 1053.
- Conroy-Beam, D., Goetz, C. D. i Buss, D. M. (2016). What predicts romantic relationship satisfaction and mate retention intensity: Mate preference fulfillment or mate value discrepancies?. *Evolution and Human Behavior*, 37(6), 440-448.
- CPS. (2016). *Poles' Hazardous Behaviors*, KUL
- Creasey, G., Kershaw, K. i Boston, A. (1999). Conflict management with friends and romantic partners: The role of attachment and negative mood regulation expectancies. *Journal of Youth and Adolescence*, 28(5), 523-543.
- Dawkins, R. i Skoneczny, M. (1996). *The Selfish Gene*. Prószyński i S-ka.
- Decuyper, M., De Bolle, M. i De Fruyt, F. (2012). Personality similarity, perceptual accuracy, and relationship satisfaction in dating and married couples. *Personal Relationships*, 19(1), 128-145.
- DeHart, T., Pelham, B. i Murray, S. (2004). Implicit dependency regulation: Self-esteem, relationship closeness, and implicit evaluations of close others. *Social Cognition*, 22(1: Special issue), 126-146.
- Dökmen, Ü. (1994). *Communication conflicts and empathy in art and daily life*. Sistem Publishing.
- Drigotas, S. M. i Barta, W. (2001). The cheating heart: Scientific explorations of infidelity. *Current Directions in Psychological Science*, 10(5), 177-180.
- Drigotas, S. M., Safstrom, C. A. i Gentilia, T. (1999). An investment model prediction of dating infidelity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(3), 509.
- Dyrenforth, P. S., Kashy, D. A., Donnellan, M. B. i Lucas, R. E. (2010). Predicting relationship and life satisfaction from personality in nationally representative samples from three countries: the relative importance of actor, partner, and similarity effects. *Journal of Personality and Social Psychology*, 99(4), 690.
- Eastwick, P. W., Luchies, L. B., Finkel, E. J. i Hunt, L. L. (2014). The predictive validity of ideal partner preferences: A review and meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 140(3), 623–665. <https://doi.org/10.1037/a0032432>
- Feeney, J. A. (1999). Adult romantic attachment and couple relationships. U J. Cassidy, & P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications*, 355–379. Guilford Press.
- Feingold, A. (1992). Gender differences in mate selection preferences: a test of the parental investment model. *Psychological Bulletin*, 112(1), 125.
- Fincham, F. D. i Bradbury, T. N. (1993). Marital satisfaction, depression, and attributions: a longitudinal analysis. *Journal of personality and social psychology*, 64(3), 442.
- Fincham, F. D. i May, R. W. (2017). Infidelity in romantic relationships. *Current Opinion in Psychology*, 13, 70–74. <https://doi.org/10.1016/j.copsy.2016.03.008>

- Fisher, M., Cox, A., Bennett, S. i Gavric, D. (2008). Components of self-perceived mate value. *Journal of Social, Evolutionary, and Cultural Psychology*, 2(4), 156.
- Furler, K., Gomez, V. i Grob, A. (2014). Personality perceptions and relationship satisfaction in couples. *Journal of Research in Personality*, 50, 33-41.
- Gadassi, R., Bar-Nahum, L. E., Newhouse, S., Anderson, R., Heiman, J. R., Rafaeli, E. i Janssen, E. (2016). Perceived partner responsiveness mediates the association between sexual and marital satisfaction: A daily diary study in newlywed couples. *Archives of Sexual Behavior*, 45, 109-120.
- Gangestad, S. W. i Simpson, J. A. (2000). The evolution of human mating: Trade-offs and strategic pluralism. *Behavioral and Brain Sciences*, 23(4), 573-587.
- Garg, A. i Ruhela, S. (2015). Investigation of attitude of college youth towards infidelity. *International Journal of Education and Psychological Research*, 4(1), 72-75.
- Glass, S. P. i Wright, T. L. (1977). The relationship of extramarital sex, length of marriage, and sex differences on marital satisfaction and romanticism: Athanasiou's data reanalyzed. *Journal of Marriage and the Family*, 39, 691-703.
- Gottman, J. M. (1994). *What predicts divorce?: The relationship between marital processes and marital outcomes*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Gottman, J. M. i Levenson, R. W. (2000). The timing of divorce: Predicting when a couple will divorce over a 14-year period. *Journal of Marriage and family*, 62(3), 737-745.
- Guitar, A. E., Geher, G., Kruger, D. J., Garcia, J. R., Fisher, M. L. i Fitzgerald, C. J. (2016). Defining and Distinguishing Sexual and Emotional Infidelity. *Current Psychology*, 36(3), 434-446. doi:10.1007/s12144-016-9432-4
- Gutierrez, S. E., Kenrick, D. T. i Partch, J. J. (1999). Beauty, dominance, and the mating game: Contrast effects in self-assessment reflect gender differences in mate selection. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25(9), 1126-1134.
- Haavio-Mannila, E. i Kontula, O. (1997). Correlates of increased sexual satisfaction. *Archives of Sexual Behavior*, 26, 399-419.
- Hakim, C. (2012). *The new rules: Internet dating, playfairs and erotic power*.
- Hampson, S. E. (2012). Personality processes: Mechanisms by which personality traits "get outside the skin". *Annual Review of Psychology*, 63(1), 315-339.
- Harary, F. i Batell, M. F. (1981). Communication conflict. *Human Relations*, 34(8), 633-641.
- Haseli, A., Shariati, M., Nazari, A. M., Keramat, A. i Emamian, M. H. (2019). Infidelity and its associated factors: A systematic review. *Journal of Sexual Medicine*, 16(8), 1155-1169. <https://doi.org/10.1016/j.jsxm.2019.04.011>
- Hazan, C i Shaver, P. S. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511-524.
- Heavey, C. L., Christensen, A. i Malamuth, N. M. (1995). The longitudinal impact of demand and withdrawal during marital conflict. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 63(5), 797.

- Heller, D., Watson, D. i Hies, R. (2004). The role of person versus situation in life satisfaction: A critical examination. *Psychological Bulletin*, 130(4), 574–600. <http://dx.doi.org/10.1037/0033-2909.130.4.574>
- Hendrick, S. S., Hendrick, C. i Adler, N. L. (1988). Romantic relationships: Love, satisfaction, and staying together. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(6), 980.
- Hogan, R. i Roberts, B. W. (2004). A socioanalytic model of maturity. *Journal of Career Assessment*, 12(2), 207-217.
- Hromatko, I., Bajoghli, H., Rebernjak, B., Joshaghani, N. i Tadinac, M. (2015). Relationship satisfaction as a function of mate value. *Evolutionary Behavioral Sciences*, 9(4), 242.
- Hughes, S. M. i Gallup Jr, G. G. (2003). Sex differences in morphological predictors of sexual behavior: Shoulder to hip and waist to hip ratios. *Evolution and Human Behavior*, 24(3), 173-178.
- Isma, M. N. P. i Turnip, S. S. (2019). Personality traits and marital satisfaction in predicting couples' attitudes toward infidelity. *Journal of Relationships Research*, 10, e13.
- Jensen-Campbell, L. A. i Graziano, W. G. (2001). Agreeableness as a moderator of interpersonal conflict. *Journal of Personality*, 69(2), 323-362.
- John, O. P. i Srivastava, S. (1999). The Big-Five trait taxonomy: History, measurement, and theoretical perspectives. U L. A. Pervin, & O. P. John (Eds.), *Handbook of personality: Theory and research*, 102-138. Guilford Press
- Johnston, V. S. i Franklin, M. (1993). Is beauty in the eye of the beholder?. *Ethology and Sociobiology*, 14(3), 183-199.
- Jones, D. N., Olderbak, S. G. i Figueredo, A. J. (2011). The intentions towards infidelity scale. *Handbook of Sexuality-Related Measures*, 251-253.
- Karney, B. R. i Bradbury, T. N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: A review of theory, methods, and research. *Psychological Bulletin*, 118(1), 3.
- Keelan, J. P. R., Dion, K. K. i Dion, K. L. (1998). Attachment style and relationship satisfaction: Test of a self-disclosure explanation. *Canadian Journal of Behavioural Science/Revue canadienne des sciences du comportement*, 30(1), 24.
- Keelan, J. P. R., Dion, K. L. i Dion, K. K. (1994). Attachment Style and Heterosexual Relationships among Young Adults: A Short-Term Panel Study. *Journal of Social and Personal Relationships*, 11(2), 201-214.
- Kenrick, D. T., Sadalla, E. K., Groth, G. i Trost, M. R. (1990). Evolution, traits, and the stages of human courtship: Qualifying the parental investment model. *Journal of Personality*, 58(1), 97-116.
- Kiecolt-Glaser, J. K. i Newton, T. L. (2001). Marriage and health: his and hers. *Psychological Bulletin*, 127(4), 472-503.
- Kirkpatrick, L. A. i Davis, K. E. (1994). Attachment style, gender, and relationship stability: a longitudinal analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66(3), 502.
- Kirsner, B. R., Figueredo, A. J. i Jacobs, W. J. (2003). Self, friends, and lovers: structural relations among Beck Depression Inventory scores and perceived mate values. *Journal of Affective Disorders*, 75(2), 131–148. doi:10.1016/s0165-0327(02)00048-4

- Kline, R.B. (2010). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. Guilford Press.
- Kraaykamp, G. i Van Eijck, K. (2005). Personality, media preferences, and cultural participation. *Personality and Individual Differences*, 38(7), 1675-1688.
- Lampard, R. (2014). Stated reasons for relationship dissolution in Britain: Marriage and cohabitation compared. *European Sociological Review*, 30(3), 315-328.
- Larson, J. M. (2014). *Relationship satisfaction, attitudes toward infidelity, Facebook, and infidelity* (Doctoral dissertation, Trevecca Nazarene University). ProQuest Dissertations Publishing.
- Leary, M. R. i Baumeister, R. F. (2000). The nature and function of self-esteem: Sociometer theory. *Advances in Experimental Social Psychology*, 32, 1-62. Academic Press.
- Lewandowski Jr, G. W. i Bizzoco, N. M. (2007). Addition through subtraction: Growth following the dissolution of a low quality relationship. *The Journal of Positive Psychology*, 2(1), 40-54.
- Lukas, D. i Clutton-Brock, T. H. (2013). The evolution of social monogamy in mammals. *Science*, 341(6145), 526-530.
- Luo, S. i Snider, A. G. (2009). Accuracy and biases in newlyweds' perceptions of each other: Not mutually exclusive but mutually beneficial. *Psychological Science*, 20(11), 1332-1339.
- Maddox Shaw, A. M., Rhoades, G. K., Allen, E. S., Stanley, S. M. i Markman, H. J. (2013). Predictors of extradyadic sexual involvement in unmarried opposite-sex relationships. *Journal of Sex Research*, 50(6), 598-610.
- Malouff, J. M., Thorsteinsson, E. B., Schutte, N. S., Bhullar, N. i Rooke, S. E. (2010). The five-factor model of personality and relationship satisfaction of intimate partners: A meta-analysis. *Journal of Research in Personality*, 44(1), 124-127.
- Mao, A. i Raguram, A. (2009). Online infidelity: The new challenge to marriages. *Indian Journal of Psychiatry*, 51(4), 302-304.
- Mark, K. P., Janssen, E. i Milhausen, R. R. (2011). Infidelity in heterosexual couples: Demographic, interpersonal, and personality-related predictors of extradyadic sex. *Archives of Sexual Behavior*, 40, 971-982.
- Marlowe, F., Apicella, C. i Reed, D. (2005). Men's preferences for women's profile waist-to-hip ratio in two societies. *Evolution and Human Behavior*, 26(6), 458-468.
- Martins, A., Pereira, M., Andrade, R., Dattilio, F. M., Narciso, I. i Canavarro, M. C. (2016). Infidelity in dating relationships: Gender-specific correlates of face-to-face and online extradyadic involvement. *Archives of Sexual Behavior*, 45, 193-205.
- Mayer, B. S. (2010). *The dynamics of conflict resolution: A practitioner's guide*. John Wiley & Sons.
- McCrae, R. R. i John, O. P. (1992). An introduction to the five-factor model and its applications. *Journal of Personality*, 60(2), 175-215.
- Meltzer, A. L., McNulty, J. K., Jackson, G. L. i Karney, B. R. (2014). Sex differences in the implications of partner physical attractiveness for the trajectory of marital satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 106(3), 418.

- Miller, G. (2000). *The mating mind: How sexual choice shaped the evolution of human nature*. Anchor.
- Miner, E. J., Shackelford, T. K. i Starratt, V. G. (2009). Mate value of romantic partners predicts men's partner-directed verbal insults. *Personality and Individual Differences*, 46(2), 135-139.
- Miner, E. J., Starratt, V. G. i Shackelford, T. K. (2009). It's not all about her: Men's mate value and mate retention. *Personality and Individual Differences*, 47(3), 214-218.
- Mogilski, J. K., Wade, T. J. i Welling, L. L. (2014). Prioritization of potential mates' history of sexual fidelity during a conjoint ranking task. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 40(7), 884-897.
- Murray, S. L. (2013). Self-esteem: Its relational contingencies and consequences. U *Self-Esteem Issues and Answers*, 350-358. Psychology Press.
- Murray, S. L., Holmes, J. G. i Griffin, D. W. (1996). The self-fulfilling nature of positive illusions in romantic relationships: love is not blind, but prescient. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(6), 1155.
- Murray, S. L., Holmes, J. G. i Griffin, D. W. (1996a). The benefits of positive illusions: Idealization and the construction of satisfaction in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(1), 79.
- Murray, S. L., Holmes, J. G., Bellavia, G., Griffin, D. W. i Dolderman, D. (2002). Kindred spirits? The benefits of egocentrism in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(4), 563.
- Neyer, F. J. i Voigt, D. (2004). Personality and social network effects on romantic relationships: A dyadic approach. *European Journal of Personality*, 18(4), 279-299.
- Noller, P. i White, A. (1990). The validity of the Communication Patterns Questionnaire. *Psychological Assessment: A Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 2(4), 478.
- Orth, U. (2013). How large are actor and partner effects of personality on relationship satisfaction? The importance of controlling for shared method variance. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 39(10), 1359-1372.
- Owen, J., Rhoades, G. K. i Stanley, S. M. (2013). Sliding versus deciding in relationships: Associations with relationship quality, commitment, and infidelity. *Journal of Couple & Relationship Therapy*, 12(2), 135-149. <https://doi.org/10.1080/15332691.2013.779097>
- Pérusse, D. (1993). Cultural and reproductive success in industrial societies: Testing the relationship at the proximate and ultimate levels. *Behavioral and Brain Sciences*, 16(2), 267-283.
- Pervin L.A. (2003). *The science of personality*. Oxford University Press.
- Purnine, D. M. i Carey, M. P. (1997). Interpersonal communication and sexual adjustment: the roles of understanding and agreement. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 65(6), 1017.

- Rabelová, A., Ševčíková, A. i Svačina, S. (2024). Beyond success: Understanding the characteristics of long-term relationships in older age. *Journal of Family Psychology*, 38(1), 17–25. <https://doi.org/10.1037/fam0001157>
- Randall, A. K. i Bodenmann, G. (2009). The role of stress on close relationships and marital satisfaction. *Clinical Psychology Review*, 29(2), 105-115.
- Randall, A. K. i Bodenmann, G. (2017). Stress and its associations with relationship satisfaction. *Current Opinion in Psychology*, 13, 96-106.
- Rands, M., Levinger, G. i Mellinger, G. D. (1981). Patterns of conflict management. *Journal of Family Issues*, 2(3), 297-321.
- Reis, H. T. i Gable, S. L. (2015). Responsiveness. *Current Opinion in Psychology*, 1, 67-71.
- Rhoades, G. K., Kamp Dush, C. M., Atkins, D. C., Stanley, S. M. i Markman, H. J. (2011). Breaking up is hard to do: the impact of unmarried relationship dissolution on mental health and life satisfaction. *Journal of Family Psychology*, 25(3), 366.
- Rimanić, A. (2019). *Socijalna atribucija nevjere izrazima lica* (Diplomski rad). Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet. <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:424445>
- Roach, A. J., Frazier, L. P. i Bowden, S. R. (1981). The marital satisfaction scale: Development of a measure for intervention research. *Journal of Marriage and the Family*, 537-546.
- Roberts, B. W., Kuncel, N. R., Shiner, R., Caspi, A. i Goldberg, L. R. (2007). The power of personality: The comparative validity of personality traits, socioeconomic status, and cognitive ability for predicting important life outcomes. *Perspectives on Psychological Science*, 2(4), 313-345.
- Robins, R. W., Caspi, A. i Moffitt, T. E. (2000). Two personalities, one relationship: both partners' personality traits shape the quality of their relationship. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79(2), 251.
- Robins, R. W., Caspi, A. i Moffitt, T. E. (2002). It's not just who you're with, it's who you are: Personality and relationship experiences across multiple relationships. *Journal of Personality*, 70(6), 925-964.
- Rusbult, C. E. (1980). Commitment and satisfaction in romantic associations: A test of the investment model. *Journal of Experimental Social Psychology*, 16(2), 172-186.
- Salkicevic, S., Stanic, A. L. i Grabovac, M. T. (2014). Good mates retain us right: Investigating the relationship between mate retention strategies, mate value, and relationship satisfaction. *Evolutionary Psychology*, 12(5), <https://doi.org/10.1177/147470491401200512>
- Schaeffer, S. i Rollin, A. S. (2001). The evaluation of a community-based conflict resolution program for African American children and adolescents. *Research for Educational Reform*, 6(1), 33-50.
- Schaffhuser, K., Allemand, M. i Martin, M. (2014). Personality traits and relationship satisfaction in intimate couples: Three perspectives on personality. *European Journal of Personality*, 28(2), 120-133.
- Schmitt, D. P. (2004). The Big Five related to risky sexual behaviour across 10 world regions: Differential personality associations of sexual promiscuity and relationship infidelity. *European Journal of Personality*, 18(4), 301-319.

- Schmitt, D. P. i Buss, D. M. (2001). Human mate poaching: Tactics and temptations for infiltrating existing mateships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80(6), 894.
- Shackelford, T. K. i Buss, D. M. (1997). Anticipation of marital dissolution as a consequence of spousal infidelity. *Journal of Social and Personal Relationships*, 14(6), 793-808.
- Shackelford, T. K., Besser, A. i Goetz, A. T. (2008). Personality, marital satisfaction, and probability of marital infidelity. *Individual Differences Research*, 6(1), 13–25.
- Shackelford, T. K., Schmitt, D. P. i Buss, D. M. (2005). Universal dimensions of human mate preferences. *Personality and Individual Differences*, 39(2), 447-458.
- Shantz, C. U. i Hartup, W. W. (Eds.). (1995). *Conflict in child and adolescent development*. Cambridge University Press.
- Sidelinger, R. J. i Booth–Butterfield, M. (2007). Mate value discrepancy as predictor of forgiveness and jealousy in romantic relationships. *Communication Quarterly*, 55(2), 207-223.
- Singh, D. (1995). Female health, attractiveness, and desirability for relationships: Role of breast asymmetry and waist-to-hip ratio. *Ethology and Sociobiology*, 16(6), 465-481.
- Sprecher, S. (2002). Sexual satisfaction in premarital relationships: Associations with satisfaction, love, commitment, and stability. *Journal of Sex Research*, 39(3), 190-196.
- Stafford, L. i Canary, D. J. (1991). Maintenance strategies and romantic relationship type, gender and relational characteristics. *Journal of Social and Personal Relationships*, 8(2), 217-242.
- Starratt, V. G., Weekes-Shackelford, V. i Shackelford, T. K. (2017). Mate value both positively and negatively predicts intentions to commit an infidelity. *Personality and Individual Differences*, 104, 18-22.
- Steiner, M., Allemand, M. i McCullough, M. E. (2012). Do agreeableness and neuroticism explain age differences in the tendency to forgive others?. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 38(4), 441-453.
- Symons, D. (1979). *The evolution of human sexuality*. Oxford University Press.
- Tadinac, M. i Hromatko, I. (2007). Own mate value and relative importance of a potential mate's qualities. *Studia Psychologica*, 49(3), 251.
- Tadinac, M., Kamenov, Ž., Jelić, M. i Hromatko, I. (2007). Što ljubavnu vezu čini uspješnom? Izvještaj s XV. Ljetne psihologijske škole.
- Tashiro, T. Y. i Frazier, P. (2003). “I’ll never be in a relationship like that again”: Personal growth following romantic relationship breakups. *Personal Relationships*, 10(1), 113-128.
- Taylor, S. E. i Brown, J. D. (1988). Illusion and well-being: a social psychological perspective on mental health. *Psychological Bulletin*, 103(2), 193.
- Thompson, A. E. i O’Sullivan, L. F. (2016). Drawing the line: The development of a comprehensive assessment of infidelity judgments. *Journal of Sex Research*, 53(8), 910–926. <https://doi.org/10.1080/00224499.2015.1062840>

- Vowels, L. M., Vowels, M. J. i Mark, K. P. (2022). Is infidelity predictable? Using explainable machine learning to identify the most important predictors of infidelity. *The Journal of Sex Research*, 59(2), 224-237.
- Watkins, S. J. i Boon, S. D. (2016). Expectations regarding partner fidelity in dating relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 33(2), 237-256.
- Watson, D. i Clark, L. A. (1984). Negative affectivity: the disposition to experience aversive emotional states. *Psychological Bulletin*, 96(3), 465.
- Watson, D., Hubbard, B. i Wiese, D. (2000). General traits of personality and affectivity as predictors of satisfaction in intimate relationships: Evidence from self-and partner-ratings. *Journal of Personality*, 68(3), 413-449.
- Waynforth, D. i Dunbar, R. I. (1995). Conditional mate choice strategies in humans: evidence from 'Lonely Hearts' advertisements. *Behaviour*, 132(9), 755-780.
- Whisman M.A., Gordon K.C. i Chatav Y. (2007). Predicting sexual infidelity in a population-based sample of married individuals. *Journal of Family Psychology*, 21(2), 322–324.
- Wiik, K. A., Bernhardt, E. i Noack, T. (2009). A study of commitment and relationship quality in Sweden and Norway. *Journal of Marriage and Family*, 71(3), 465-477.
- Wojciszke, B. (2010). *Psychologia miłości.[Psychology of love.]*. GWP.
- Wood, D. i Roberts, B. W. (2006). The effect of age and role information on expectations for Big Five personality traits. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 32(11), 1482-1496.
- Wróblewska-Skrzek, J. (2021). Infidelity in relation to sex and gender: The perspective of sociobiology versus the perspective of sociology of emotions. *Sexuality & Culture*, 25(5), 1885-1894.
- Wypler, W. (2016). *The anatomy of infidelity*. Muza SA.
- Zare, B. (2011, studeni). Review of studies on infidelity. [Pregled istraživanja o nevjeri]. U: *3rd International Conference on Advanced Management Science*, 19(2), 182-186.
- Zeigler-Hill, V., Fulton, J. J. i McLemore, C. (2012). Discrepancies between explicit and implicit self-esteem: Implications for mate retention strategies and perceived infidelity. *The Journal of Social Psychology*, 152(6), 670-686.